

8(01)(092) 10921/874

(574)

Б 78

1100

Мухтар Әуезов

С16.894.342

Б 78

ТВОРЧЕСТВОСЫ
ЖАЙЫНГА
БИБЛИОГРАФИЯЛЫ
КӨРСЕТКІШ

ҚАЗАҚ ССР ҒЫЛЫМ АКАДЕМИЯСЫ М. О. ӘУЕЗОВ
АТЫНДАҒЫ ӘДЕБИЕТ ЖӘНЕ ӨНЕР ИНСТИТУТЫ

М. Бөжеев

016.294342(9)
Б-78

6

МҰХТАР ӘУЕЗОВ

библиографиялық
көрсеткіш

100-2009

«МЕКТЕП» БАСПАСЫ. АЛМАТЫ — 1966

6-10
34-66 M

Гос. респ. библиотека
КССР им. А. С. Пушкина
Инв. 1309

1. М. О. ӘУЕЗОВ ТУРАЛЫ

Мұхтар Әуезов — қажымас қайрат, үлкен дарын, сарқылмас шабыт, мол парасат, шалқар ой, терең сезім иесі, гуманист жазушы. Оның проза, драма, ғылым, аударма саласында жазып қалдырған еңбектері — қазақ халқы әдебиетінің зор қазынасы. Бұл шолуда жазушы шығармаларының бәріне баға беру мүмкін емес, алайда түсінігіміз үстірт болмау үшін Әуезовтің өмірі, 1917—18 жылдары жариялаған мақалалары, «Еңлік-Кебек», «Абай жолы» және Абай туралы жазған ғылыми еңбегі жөнінде кейбір ойымызды ортаға салмақпыз.

Жас шағынан үнемі үйрену, іздену үстінде — қоғам қайраткері, педагог, жазушы, аудармашы болып көрінген Мұхтар Әуезов өмірінің ақырына дейін осы салаларда қажымай еңбек етті. Батыс, Шығыс классиктері, қазақ халқының ұлы демократтары — Шоқан Уәлиханов, Ыбырай Алтынсарин, Абай Құнанбаевтан моральдық, эстетикалық, демократтық үлгі алды. Оның ойы сараланып, сөз шеберлігі арта түсуіне әсіресе Абай игі әсер етті.

Бір-біріне қарама-қарсы екі түрлі қоғам өмірінің қос қыртыс аралығында әдебиет дүниесіне келген Мұхтар Әуезов алғаш жазған көркем шығармаларының өзімен өрелі, байсалды, дарынды жазушы екенін аңғартқан еді.

Мұхтар Әуезов шығармаларында қазақ өмірінің алуан көріністері, түрлі құбылыстары мол қамтылған.

Автор аз сөз, шағын пейзаж, ықшамды суреттерді ұтымды пайдаланудың тәсіліне шебер. Оның шығармаларынан өз ара үйлеспей жүрген көріністерді, оқиғаларды, фактілерді ұшыратпайсыз, жазушының жазғандары өмірдің өзінен алынған.

Оның әңгімелері, романдары, пьесалары — қазақ өмірінің нақтылы құбылыстарын, табиғи қалпын көрсетеді. Жеке кейіпкерлердің сөздері солардың сана-сезіміне, психологиялық ерекшелігіне, іс-әрекетіне, тәлім-тәрбиесіне сай келеді, бұлар өмірдің бір бөлшегі, қоғам уәкілі ретінде көзге түседі.

Кемеңгер жазушы түрлі қоғамдық сатыдан өтті, алуан өмірдің ойын-қырын байымдады.

✧ Мұхтар Омарханұлы Әуезов 1897 жылы 28 сентябрь күні дүниеге келді. Үй ішінде «ең кішкентай, момын да ерке болған қоңыр бала» — Мұхтар атасы Әуез, әжесі Дінәсілдің аялаған немересі болып өседі. Мұхтардың туған жері — Семей облысы, Абай ауданы. Оның жас шағында да, кейін де көп аралап көзінен таса етпеген, бақытты, шабытты ыстық күндерін өткізген, талай құпиясын ашқан, өнер әлеміне ұшырған аймағы — қазақ халқының байтақ өлкесі. Ол «Еңлік-Кебек», «Абай жолы», «Қараш-қараш оқиғасы», «Көксе-рек» сияқты шығармаларын осы өзі туған өлкеден тапқан.

Мұхтардың «Қоңыр мұңлы туған анасы» Нұржамал — Ұлы жүз Үйсін, шала қазақ атанған атадан. Бұл шала қазақтардың арғы нәсілі қысымшылық көріп, Үйсіндер арасына қашып келген, алты өзбек екен. Нұржамал үш қызды болып қырыққа тақаған шағында Мұхтарды көтеріпті. Жалғыз ұл Мұхтар ерке болып өседі. Кішкентай кезінде ауыл арасындағы соқтықпалы сотқар балаларға есесі кете беріпті. Анасы Нұржамал даладан үйге жылап келген баласын «Қарашөңке момыным» деп уатады екен.

Жазушының әкесі Омархан — Әуездің байымды азамат етіп өсірген баласы. Омархан сөзге ыспар, іске ширақ, еңбекқор адам болыпты. Мұхтардың үшінші атасы Бердіқожаның қызы Нұрғаным Құнанбайға ұзатылған. Бердіқожаның баласы Әуез — Абай шығармаларын жұрт арасына таратушылардың бірі. Абай кейде Әуез-

ден арап, парсы сөздерінің аудармасын сұрап алады екен. Кейін келе Құнанбай, Бердіқожа балалары құдаанда болып, араласып кетеді. Әуездің балалары Омархан, Ахмет Абай балаларымен алыс-беріс жасаған, достық қарым-қатынаста болған.

Мұхтардың әжесі Дінәсіл ауыл адамдары құрметтеп «кәрі апаң» атандырған ақжарқын, сөзшең, әңгімешіл адам екен. Бала Мұхтар әжесінен, әсіресе белгілі ертегіші Баймағамбеттен талай қызықты аңыздар, әңгімелер естиді.

Сол кезде сахара қазақтары арасына тараған ойынасауық, мәдениет кештерінің талайына Мұхтар да қатысқан, алты бақан тепкен, асық, дейбы, тоғыз құмалақ ойнаған, ойын-тойларда, астарда болған. Он екі жасында домбыра, гитар тартып үйренеді. Ән салып, күй тартқандардың қасында көп болып, ит жүгіртіп, құс салу ісіне құмартқан. Кейде ұзақ күн аң аулап, әбден шаршап жүрсе де қайтпай, қасындағы жолдастарын титықтатып, үйге азар оралады екен. Оның «Аңшылыққа құмарлығы сонша, бір жылы қыстың ең бір қарлы кезі — қарлы, боранды ақпан айында сонау Шыңғыстың сыртындағы Бақанас, Байқошқар жаққа салбурында жүрген атақты құсбегі Мұздыбай мен Шәкерімге Бауырдан әдейі барып, олардың бүркіт салғанын көріп қайтты. Кейін сондағы көргенін құмарта суреттеп, жырдай ғып айтатын-ды»¹.

Мұхтар оқуды әліп-биден, әпжаттан бастады. Құран, Мұхтасар, Хиссәсүл әнбиенің беттеріне талай үңілді, арап, парсы, түркі тілдерін үйренуге құмартты. Ол кезде «әліп, би, ти, си» деп жылдар өткізіп, қат-қара танымаған шәкірттер бола беретін. Ұқыпты, зерек балалар ғана сабағын азар үлгіретін. Олардан молдалар, «ат басындай көк құранды» бастан аяқ жатқа айтатын қарилер, не ишандар, хазреттер, дәмоллалар шығатын.

Әуез балаларын, немерелерін алдымен өзі оқытады екен. Ол кісінің бір тәуірі — шәкірттерін тек діни кітаптар соңына салып қоймай, сонымен қоса, Абай шығармаларын да жаттатқан. Мұхтардың сабақты ауырлап,

¹ Ғ. Сармурзин. М. О. Әуезов туралы естеліктер, ЛММА, п. № 367, 117-бет.

созалаңдап жүргенін сезген әжесі Дінәсіл: «Бес жастағы баланың не қауқары бар, әзірше асықпасаң қайтеді» деп, немересіне ара түссе де, Әуез көнбейді. Ол осы бетпен «өз оқуын» тамамдатқанша Мұхтарды оқыта береді. Мұхтар Самарбай молда, Камалиддин хазірет алдын көреді. Самарбай арапша, парсыша сауаты бар, өнер дүниесінен де хабардар, Абай шығармаларын сарынға салып оқып беруді машық еткен адам екен.

Мұсылманша дәріс алып жүрген кезінде Мұхтар көп кітаптар, шығармалар оқып үлгереді. «Қозы Көрпеш — Баян сұлу», «Еңлік — Кебек», «Қалқаман — Мамыр», «Қыз Жібек», «Бозжігіт», «Біржан — Сара», «Ер Тарғынды» оқиды. Пушкин, Лермонтовпен таиысады. «Мың бір түн» ертегілерін сан рет естиді. Фердауси, Низами, Фзули, Новаи бәйіттерінен де хабарсыз болмайды. Бала Мұхтар Шығыс, Батыс ақындарын меңгеріп кетпесе де, олардың шығармаларынан көркем нәр тауып, ақындық қиялын сол кезде-ақ жетілте бастайды.

Бұдан әрі ағасы Қасымбек Мұхтарды Камалиддин медресесінен шығарып, бес кластық орыс мектебіне түсіреді. Бұл іс оған оңайға түспейді, өйткені ол кезде баласын орысша оқытуды шам көретін қазақтар аз еместі. Олар мұндай мектепті діннен шығару үшін, «Ғайсаның қара дінін Мұхаммедтің ақ дініне айырбастау» үшін әдейі ашады деп те үрейленетін. Мектепке баратын балалар разверстка бойынша қабылданатын. Баратын бала табылмаса, нашар үйдің баласын пұлға жалдап, не зорлап жіберетін. Осыны ойлаған Әуез бес класты орыс мектебіне түсіруге Мұхтарды қимайды. Бірақ Қасымбек болмай, әкесін айтқанына көндіреді. Мұхтарды орыс мектебіне орналастырады.

Мұхтар шәкірт кезінен бастап-ақ халық аузындағы асыл сөздерді жинап, жадына тоқиды, қазақ өмірінің ертедегі өмір-тіршілігімен хабардар болуға құмартады. Жазда, көшпелі елінде демалысын өткізген кезінде, көп білетін көнелердің, ақындардың айтқандарын көңілге тоқиды. Мұхтардың ел жөнінде көп мағлұмат алған адамдары арасында — қазақ туралы көп білетін, Абай жайын жақсы білетін Құдайбердіұлы Шәкерім, Жамантайұлы Көкбай, Ысқақұлы Әрхам, Құлыкеұлы Жиренше, Ақбердіұлы Өміртай, Қорамжанұлы Қатпа бол-

ған. Өзгелердің білгенін айтқызып тыңдауды ұнатқан Мұхтар өзі де білгенін айтып беру ісіне машықтанады екен.

Қырға шыққан кездерінде Мұхтар домбырашы, гитаршы, әнші, сауықшыл, күлдіргі адамдардың стихиялық түрде көрінген артистік өнерін ұйымдастырып отырған, әдеби кештер өткізген. Мұндай кештерге қатысқандар Абай өлеңдерін, не «Қозы Көрпеш — Баян сұлу», «Қыз Жібек» сияқты жырларды мақамға салып, оқып та береді екен. Осы кезді еске алған Құлатай Ақбердин: «Шыңғыс болысы тұрғындары арасында әріден келе жатқан бір салт бар еді. Оның қашаннан қалыптасқанын білмеймін. Сол салт бойынша, дауыстап оқуға арналған кештер ұйымдастырылатын, Бұл кештерге тарихи поэмаларды әндетіп оқитын әр ауылдың арнаулы оқығыштары қатынасатын еді», — дейді.

5 кластық мектепті бітіргеннен кейін Мұхтар 1916 жылы Семей семинариясының бірінші класында оқиды. Мұндағы оқушылар даярлығы, жастары жағынан әдеттегі мектеп шәкірттеріне ұқсамаған. Олардың ішінде Мұхтар орысшасы мен мұсылманшасын қосқанда он жылдай оқыған. Сол кездегі Мұхтар туралы В. Попов былай деп жазады: «Қашан да байсалды, ибалы, жолдастары мен оқытушылары алдында ұстамды, айдынды (иә, иә, шын айдынды) ол өз класында да басқалардан дара көрінетін және бірге оқыған шәкірттер арасында өте беделді еді»¹.

Мұхтар Әуезов 1917 жылдан бастап газет беттеріне мақалаларын жариялайды. 1918 жылы «Абай» журналын шығарып тұрушылар ішінде Мұхтар Әуезовтен басқа, Сұлтанмахмұт Торайғыров, Бейімбет Майлин, Сәбит Дөнентаевтар болды. Ол қолына қалам ұстап, баспа бетін алғаш көрген кезінің өзінде маңызды мәселелер туралы ойын ортаға салды. «Адамдық негізі — әйел» (1917), «Қайсысын қолданамыз» (1917), «Ғылым» (1918), «Мәдениет әм ұлт» (1918), «Оқу әдісі» (1918) деген мақалалар жариялады.

¹ В. Попов. М. Әуезов туралы естеліктер, ЛММА, п. № 367, 63-бет.

Мұхтар Әуезов 1920—1922 жылдары «Семей губерниясының төңкеріс комитеті және ҚазЦИК президиумының мүшесі» болып қызмет істейді. Семей облысы «атқару комитетінің бастығы» болып тұрған кезінде Мұхтармен істес болған В. Попов: Мұхтар «Әкімшілік орында болған кезінде қабілетті, мемлекет қайраткерлеріне тән мінез аңғартқан еді»¹ — дейді.

Мұхтардың баспа бетін көрген көркем шығармаларының тұңғышы «Қорғансыздың күні» Арғын деген құпия атпен 1921 жылы «Қызыл Қазақстан» журналында шыққан. Заманына қарай шебер жазылған, ескі өмірдің сұрықсыз бейнесін көрсеткен, озбырларды аластаған бұл әңгіме — қазақ прозасының өркендеуіне, қалыптасуына көмектескен, жазушының сәтті қадамының Сайғағы болған шығарма. Мұхтар Арғын, Жаяусал, Қосқыр, Айғақ деген құпия атпен 1921—1926 жылдары «Қызыл Қазақстан», «Шолпан», «Сана», «Таң» журналдары, «Қазақ тілі» бетінде түрлі әңгімелер жарияланды. Олардың ішінде: «Оқыған азамат» (1923), «Жас жүректер» (1923), «Заман еркесі» (1923), «Қанды түн», «Ескі індет» (1926) бар. Осы әңгімелермен қатар «Еңлік — Кебек» (1922), «Бәйбіше, тоқал» (1923) пьесалары да шықты.

Әуезов 1923 жылы Ленинградтың мемлекеттік университетінің филологтар дайындайтын факультетіне түсіп, 1928 жылы бітірді.

Оқу жолына сарыла көп түскен Мұхтар 1928—30 жылдары Орта Азия университетінің шығыс факультеті жанындағы аспирантурада оқиды. Бұдан кейінгі жылдары ҚазПИде, ҚазГУ де сабақ берді. Ғылымдық, педагогтық, қоғамдық жұмысын жазушылығымен қатар қайыспай алып жүре білген ол — профессор, доктор, Қазақ ССР Ғылым академиясының академигі атағын алды. Филология ғылымдарынан 22 дей докторлық, кандидаттық диссертация қорғағандардың жетекшісі не оппоненті болды. Совет Жазушылар одағы басқармасы, Қазақстан Жазушылар одағы басқармасының мүшесі болды.

¹ В. Попов. М. О. Әуезов туралы естеліктер.— ЛММА, п. № 367, 64-бет.

Мәдениет, әдебиет саласында зор еңбек еткен Мұхтар Омарханұлы Әуезовке 1949 жылы «Абай» романы үшін Мемлекеттік сыйлық, 1959 жылы «Абай жолы» үшін Лениндік сыйлық берілді. Ол екі рет Еңбек Қызыл ту, бір рет Ленин орденін алды. Бейбітшілікті қорғайтын совет комитетінің және Лениндік сыйлық комитетінің мүшесі болып та күрделі еңбек сіңірді.

Мұхтар жазушылық, ғылымдық, педагогтық жұмыстарымен бірге, аударма мәселесімен де аз айналыспаған. Оның бұл саладағы жұмысы — қазақ әдебиетіне қосылған үлкен үлес. 1918—1952 жылдар арасында Мұхтар жариялаған аудармалар ішінде: «Будда» (1918), «Қорқыныш» (1934), «Ревизор» (1937), «Ақ сүйектер» (1937), «Той тарқар» (1938), «Отелло» (1939), «Дворян ұясы» (1952) т. т. бар.)

Ол оқулықтар, хрестоматиялар, бірінші класс шәкірттеріне арналған әліппелер де жазып шығарды. Бұл кітаптардың біразын өзі жазса, бірсыпырасын басқа авторлармен қосылып жазды. Қазақстанның ғылыми, мәдени орындарының әр кезде жариялаған көлемді-көлемді еңбектері, қалың-қалың жинақтарының талайы Мұхтар Әуезовтің қатысуымен шығып отырды.)

Қазақ халқы әдебиетінің зор туындысы «Абай жолының» 1937—1965 жылдары тараудай, жеке-жеке кітаптай басылып шыққан саны екі жүзден асты, шығармалары 27 тілге аударылды. СССР халықтарының талайы Мұхтар шығармасын өз тілінде оқиды, «Абай жолы» ағылшын, француз, неміс, поляк, румын, грек, венгер, вьетнам, чех, болгар тілдеріне аударылды. Бұл роман қазақ халқын, әдебиетін әлем деңгейіне көтерді.

Мұхтар Әуезовтің жазушылық өнерін ел ішіне ерте жайған, оның көркем өнер дүниесінен елеулі орын алуының айғағы болған таңдамалы шығармаларының бірі — «Еңлік — Кебек».]

«Еңлік — Кебектің» жеті нұсқасы бар. Бұлардың екеуі әңгіме, екеуі поэма, біреуі интермедия, екеуі пьеса. Әңгімелердің біріншісі 1892 жылы «Қазақ халқының есінен кетпей жүрген сөз»; екіншісі 1900 жылы «Қазақ тұрмысынан хикая» деген атпен «Дала уалаятының газеті» беттерінде жарияланды. Үшіншісі Мағауия Абайұлының «Еңлік — Кебек» поэмасы деп аталатын нұсқа-

сы. «Еңлік — Кебек» оқиғасына арналған 5-нұсқа «Жолсыз жаза» деп аталады.)

М. О. Әуезов жазған «Еңлік — Кебектің» алғашқысы көркем интермедия түрінде 1917 жылы түптестіріп тіккен киіз үйде, Абай аулында қойылды. Пьесаның қойылуы: сахнадан адамдар әрекетін көрмеген сахара қазақтары үшін бір жаңалық болады. Кебек пен Еңліктің ғибратты ісі, терең махаббаты сырына енді қанған көрермендер аяулы адамдарға қастық еткендерді айыптап тарқасады. Режиссерлік, суфлерлік міндеттердің бәрін автордың өзі атқарады. Еңлік болып сахнаға шығатын бір әйел табылмай, бұл рольді Мұхтардың ағасы Ахмет Әуезов, Жапал ролін Абайдың немересі Жебрейіл ойнайды. Ойнаушылар кейде суфлерді тыңдамай өздерінше сөйлеп кетеді, осы орайда ойнаушылар аузынан шыққан орынды, ұтымды, шебер сөздер үлгісін кейін автор 1922 жылы жариялаған пьесасына енгізеді.

«Еңлік — Кебектің» толығы түскен бір шағын 1922 жылдары жазылған нұсқадан көреміз. Мұнда сюжет, композиция, конфликт, диалог, монолог, интрига барлығы да көркем пьесаға тән қалыпта, олардың бір-біріне тіпті, үйлеспей шанжау-жанжау тұрғаны да байқалмайды. Пьесаның тынысы кеңейіп, шығармаға тың персонаждар қосылады, оқиға қоюланып, кейіпкерлердің қоғамдық, халықтық бейнесі айқындала түседі.

М. О. Әуезов «Еңлік — Кебектің» көне нұсқаларын дұрыс пайдаланған, әңгіменің халық сана-сезіміне ұялаған негізгі сарынын бұзып жібермейді, орынсыз жасанды оқиға көрінбейді. Автор халық қазынасына айналған әдеби әңгімені жаңғыртып, көркемдік, реалистік өресін өсіріп, халыққа қайта қайырады, халық сүйікті ұлы мен қызын сахнадан көріп, қошеметпен қарсы алады.)

Бұл нұсқадағы кейіпкерлер долбарлай салған мүсіндер емес, шыны, сыры ашыла түскен жанды жандар еді. Идеялық, көркемдік аясы арта түскен бұл шығармада автор сол кездегі қазақ әдебиеті өресі белгілеген мүмкіншілікті қапысыз пайдаланған.

«Еңлік — Кебекте» баяндалған кейіпкерлердің бірте-бірте толығып, шыңдалып, прототиптік қалпынан әдеби кейіпкерлер деңгейіне көтерілу мерзімі 64 жылға созылды. 1892 жылы мәлім болған «Еңлік — Кебек»

1900, 1912, 1917, 1922, 1956 жылдары түрлі өңдеулерден өтеді.

Өңдеу көрген нұсқалар бір-біріне, тіпті, ұқсамайды, болмаса, олар айыра танығысыз деуге болмайды. 1922 жылғы нұсқадағы Абыздың Кебекке бал ашуы, олардың бір-біріне айтқан сөздері 1912 жылғы нұсқаны еске салады. Мұнда да Абыз бал ашқанда әбігерленіп, қатты қиналып қалады, Кебектің биік қабақ сұрлау қызға кез болатыны сөз болады. 1922 жылғы нұсқада Еңліктің әкесі, шешесі, Абыздың қонақшыл, ырымшыл, ақылгөй бәйбішесі Таңшолпан көрсетілетін, ал соңғы нұсқада бұлардың бірде-бірі жоқ. 1922 жылғы «Еңлік — Кебекте» көрсетілген Жапал — соңғы нұсқада, пьесаға көрік берген, өзекті, өрелі кейіпкерлердің бірі. 1956 жылғы нұсқада кесек-кесек кейіпкерлер, айқын-айқын суреттер, шытырман тартыстар, алуан интрига, контраст, түрлі конфликт — барлығы өз ара шебер үйлесім тауып бір тұтас әдеби тұлға жасайды.

Пьесада редакциялық өзгерістерді де аз ұшыратпайсыз. 1922 жылғы нұсқадағы, «Келер деп кезін тосып әлі шығар», (44-б.) 1956 жылғыда «уәделі сәтті тосып әлі шығар» деп өзгертілсе, 1922 жылғы Абыз Есенге: «Батыр! Қайратың адам дұспаны арыстанға біткен қайратпен тең екен. Төңірегіңді торып жүрген кәпірді көрмей, іздеген жауың мұсылман баласы болса, өрісің ұзақ болмас»¹ десе, 1956 жылғы нұсқадағы Абыз: «Батыр десем... белге шықпай ойда ойнақтар бейпіл ме едің? Азамат десем, ауыл үйдің тентегі ме едің? Мақтамаймын Кебекті, құптамаймын сені де... Төңірегіңді торыған жатты көрмей, жағаласар жауың жақының болыпты»², — дейді. Осы үзінділерді салыстырудан шығарманың сөздері өзгеріп, көркемденіп қана қоймай, оның идеялық сарыны да жаңғырған. Өйткені бұрынғы Абыздан соңғы Абыздың сөзі әлде қайда салмақтырақ, бұл Абыз — айтқанына халықтық, әлеуметтік мән бере сөйлейтін Абыз.

1922 жылғы Абыз рушылдықтан арылмаған, батагөйлігін місе еткен, бір рудың мерейі үстем болуды

¹ М. Әуезов. Еңлік-Кебек, 1922, 14-бет.

² Еңлік-Кебек, ЛММА, п. № 53, 8-бет.

өзіне қанағат еткендей. «Жаратқанның жарлығына ризамын, аз ауыл Тобықтының алақанына салған батагөйі қылды... Ел бастаған қабырғалы билерім, қол бастаған батырларым, асқар белдерім оң батамды алған жолы жарға жығылған емес»¹, — деп насаттанады. Ол Кебектің келбетіне қызыға қараған қамқор қарт болып бір көрінсе де, 1956 жылғы нұсқадағыдай элеуметтік еңсесі биік емес. Соңғы Абыз шерленген, асыл арман орындалар шақ күткендей. Кейде, шөл жазира шарлап, желмаямен жиһан кезген жалпыға бірдей жақсы, жайлы өмір іздеген, жерұйық көрмек. Тіпті, күллі жан иесіне жаны ашыған, «аяғы жоқ, қолы жоқ, жылан қайтіп күн көрер? Құйрығы жоқ, жалы жоқ, құлан қайтіп күн көрер?» — деп күйзелген Асанға да ұқсап кетеді. Асанша толғайды:

Алданар жоқ, арман жоқ,
Кәрің қайтіп күн көрер?!
Бәріңнің де нәрің жоқ,
Елім қайтіп күн көрер?!² —

дейді. Бұл Абыз заманына сын көзімен қараған, суық билерден түңілген, келешекке үңілген жан сияқты. Немежелері, шөберелеріне арнаған бір өсиетін Жапалға айтқан Абыз: «Ақтап өтсін арыстарым арманын», Еңлік пен Кебектің гибратты ісі ұмыт қалмасын, соны ұрпаққа жеткізіп осыны «жадыға тұт» дейді.

М. О. Әуезов Еңлік, Кебек, Есен үшеуі кездескен сценада айрықша бір шеберлік көрсетеді. Осы бір шағын суреттен Еңліктің түрлі мінездері ап-айқын ашылып қалады, Есеннің оғаш сөзділігі де, Кебектің кім екені де осы эпизодтан байқалады. «Мен үшін таласпаңдар, арандасу сендерге де, маған да абырой емес» деп тоқтау айтқан Еңліктің аузынан аталы сөз шыққан ақылды қыз екені де осы жолы көрінеді.

1922 жылғы Кеңгірбай тастай түйіліп, кешпес кек, қатты арынмен кіжініп, келе жатқан аямас жау Найман-

¹ Еңлік-Кебек, 1922, 1-бет.

² Еңлік-Кебек, АММА, п. № 53.

дарға төтеп берер күш таппай күйзеледі. «Мына жотасы көрінген, екі сөздің екеуі де біздің елге жайсыз. Бірін ұстасаң, елдің сағы сынады, бірін ұстасаң, зықысы шығады»¹ — дейді. Ол Тобықтыны дүрбелеңнен, шабыншылықтан аман алып қалу үшін, Кебекті лажсыз шығарып береді. «Найман кегі оңай емес, салмағы зор. Кебек сынды батырыма қатер көп, аз ауыл Тобықтыма қамқа болған ардагерім, менің атам Әнет емес пе? Ел тыныштығы үшін нені құрбан қылмады. Кебекті көрсе-темін»², — дейді.

Соңғы нұсқада Кеңгірбай бұрынғы қалпынан өзгерген. Бұл Кеңгірбай — екі сөзді, екі істі, Кебекті ұстатушылардың бірі. «Кебекті бермеу керек» деген Қарамендені, «Сайраған тіліңді қайтейін» деп кекетіп тастайды. Абыздың да адал сөзін өрге бастырмайды, оны үйден қудырады. Қаһарлы би екенін танытып: «Шығар, шығар... Мынау екі қаңбақ шалыңды!.. Бар... бар... Есіттім үндеріңді. Шығар! Шақырып бер маған Еспенбетті»,³ — деп бұйырады. Кеңгірбайдың бұл жолы айтқан қатал билігі:

«Еспенбет. Арма асыл би!

Би. Бар бол, досым би» деген құпиялы келісімімен тынады.

Екі ұдай елдің бір жағында жүрген бидің бірі — Еспенбет. Ол Наймандар сөзін ұстаған ру басы сөзуар би есебінде көрсетілмек. Оның бір беткей, қыңыр, келелі сөзге көнбейтін қырыс еместігі байқалады. Еспенбеттің өзінше әділ болып та көрінетін мезеттері бар. Еңлік пен Кебекті ауыр үкімнен аман алып қалу — азаматтық борыш, жауласпай, жағаласпай бітісу жөн деген Қарамендені қостайды. Қараменде сөзіне көнбеген Есенге: «Менің би деген атым бар, ылғи кері тартып кесір шығатын қарғыс атты мен-ақ ала берем бе?!»⁴ — деп ашу шақырады. Еспенбет Есеннің өліміне берген бағасында да өзінің тағы бір қырын көрсеткендей. Арысым-ай десіп, аруақ шақырғандарды басып тастайды. «Есен бұл күнге

¹ Еңлік-Кебек, 1922, 53-бет.

² Еңлік-Кебек, 1922, 74-бет.

³ Еңлік-Кебек, ЛММА, 1, п. 53, 47-бет.

⁴ Еңлік-Кебек, ЛММА, п. № 53, 42-бет.

дейін Найманның батыры болса, қазір де Тобықтының жығылған жығасын қайта тұрғызған Найманның біршіріген жұмыртқасы, өлсе өле берсін, жекпе-жекке шыққандағы тапқаны ғой»,— дейді.

1922 жылғы нұсқада жағымды кейіпкер ретінде көзге түскен Қараменде, соңғы нұсқада бұрынғы дәрежесінен түсіп қалады. Қараменде енді бер жағы болмаса, ар жағы әлсіз, көпірте сөйлеп көлгірсіген, Кебек пен Еңлікті іс жүзінде қорғаудың қамын шындап ойламаған, болбыр би болып та көрінгендей. Наймандар жасанып келгенде, оның топқа сопиып жалғыз келуі Кеңгірбайға, Абызға да күдікті көрінеді.

«Еңлік — Кебектің» әр нұсқасынан елеулі орын алған адамдар Еңлік пен Кебек. Олар заманының ер жүрек, адал уәкілдері ретінде бейнеленеді. Бұл кейіпкерлер — қазақ драматургиясында жасалған сом тұлғалардың бірі. Пьесаның өн бойында Еңлік пен Кебектің асыл арманын, терең махаббатын көрсететін жүрек жарып шыққан сөздер мол. Кебектің Еңлікті алып кетпекке даярланарда бастағалы тұрған қауіпті де, жауапты істі барлай келіп: «Тас қияға қолым жетті. Тартынам деп жеткем жоқ... Қиын белге мен бассам сыналар жерде жұртым да тұр... Бұзарың мен сотқарың емес ем. Ала көңіл арамдығым жоқ еді. Жазығым жар сүйгенім болса, бердім барды Еңліктің жолына»¹,— деп толғауынан Еңлік үшін, әділдік үшін аямасқа бекінгені аңғарылады. Кебекке қосылып, бір арманына енді жеткен, жарқын өмір күткен Еңлік: «Жарқырап бағым туғандай, жалғыз жарығым туыпты... Аз өмірде шақ тілегім бар еді. Бақытым, басшым да өзің бола гөр, жалғыз жұлдызым, жарығым»,— дейді.

Тұтас тұлға ретінде бейнеленбек Кебектің бір мезет болса да қия басқан кезі бар. Ол қалың қолдың қаптап келіп қалғанын біле тұра, Еңлік үшін, жас бала үшін істің қауіпсіз жағын таңдаудан бас тартқандай. Еңлік пен Кебектің ғазиз жандар екенімен есептеспей, оқ атпай, мерт етпей тынбайтын, төнген жаудың қаһарлы күші, қара ниетіне әлі де жете түсінбегендей, өзін-өзі бос емексіткендей. Қастығын асырған суық билер тобына

¹ Еңлік-Кебек, ЛММА, п. № 53, 25-бет.

текке өкпе шағады? Бос назаланып: «Кебектің дәурені өткен. Оның елге керегі жоқ, оның орнына — қуыс қурай», — дейді. Осылай бір толқыған Кебек осы ойында бекіп қалмайды. Еңліктің есті сөзі оны дұрыс жолға мезгейді. Енді Кебек: «Шын айтасың ба, сен де тілейсің бе? Олай болса дайындалыңдар», егестің ебін ақылмен табайық, кетейік дейді.

Кінәсы жоқ екі жастың ауыл-аймақ, ел ішінен сая таппай нәрестесін құшақтап, жапан түзде жүрген шағы өте аянышты. Заманының әділетсіздігі, дүлей күші — барлығы Еңлік пен Кебектің басына төнеді. Осынау бір қысылшаң шақта баласының қамын ойлап, күйзелген Еңлік пен Кебектің аналық, аталық таза мейірімі барынша сыртқа шығады. Олар өздерінің енді өлімнен құтылмайтынына бой ұсынса да, баланың қиянат көрмеуін тілейді.

Салыстырылған түрлі үлгілерге қарағанда «Еңлік — Кебектің» идеялық, реалистік көркемдік өреге жетіп, кемелденген кезін 1956 жылғы нұсқадан көресіз. Бұрын прототиптік елес берген кей персонаждар соңғы нұсқада жан-жақты терең бейнеленген көркем кейіпкер дәрежесіне көтерілген. Алғашқы нұсқалардағы Абызға: «Түсі суық» жыбырлаған темір масағы бар қобызын тартқан шақта «ешкім шыдай алмай қашып кетеді екен, осы күнде ондай ойнауды ешкім білмейді» деген сияқты, тек жай бақсыларға айтылатын қошемет білдірілсе, соңғы нұсқадағы Абыз — әлеуметтік еңсесі биік, көне кездің көрнекті уәкілдерінің бірі, заманының қараңғылығын, әділетсіздігін көріп, күрсінген ақылгөй қарт. Алғашқы нұсқада Еңлік туралы: «ұзын бойлы, ақ киіктей, шашы қарғаның қанатындай қара» деген сияқты бірер сөз айтылса, соңғы нұсқада Еңліктің ғибратты ісі, терең махаббаты, асыл арманы, ерлігі көрсетілген. Көнерген заң, тозған салт, тулағын сүйреткен суық билердің өнегесіз дүлей істері әшкереленген.

* * *

Мұхтар Әуезовтің қазақ өмірі құбылыстарын түбегейлі зерттеп, көп жылдар еңбектеніп, мол ойланып жаз-

ған шығармасы — «Абай жолы». Мұнда қазақ халқының өткендегі тұтастай бір дәуірі терең тексеріліп, оның түкпір-түкпірі шыншылдықпен, шебер көрсетілген. Алдыңыздан барлық өзгешеліктерімен бір өмір өтеді. Жарқын болашаққа ұмтылған демократиялық ой уәкілдерін және тарих жолынан сырыла бастаған кертартпаларды көресіз. Автор өмір оқиғаларын, фактілерін жай тізе бермейді, шығарманың идеялық, көркемдік, тарихтық, халықтық маңызын арттыруға қажетті деректерді сұрыптайды. Ел неден жиренді, нені тіледі, соларды баяндайды.

Абай тағы басқа көптеген адамдар туралы документтер не дәлді естеліктер, күнделік дәптерлер болмаған. Құнанбай, Абай, Бегеш, Жиренше, Оразбай, Базаралы тағы тағылар жайында, олардың өзін, ісін, заманын жақсы білетін, көп білетін көнелер, ақылгөй ақсақалдар, халық шежіресі қариялардың айтқандарын әр кезде жалықпай блокнотқа жазып отырған. «Жас шағымда, Абайдың әйелі Әйгерімнен естіген сөздерім, Абайдың іні-досы Кәкітай, Көкбай, Мұқа сияқты кісілерден естігенім романды шындық мәліметтермен толықтыра түсуге көп себеп болды. Абайдың әкесі Құнанбаймен көп алысқан Жігітек сияқты рулардың қарт-қариясымен де көп кездескенім бар. Абайдың өмір бойы досы болып өткен ертегіші Баймағамбет те көп қызық жайларды баян еткен еді»¹, — дейді Мұхтар. Әрине, жазушының Абай, Құнанбай, Бегеш тағы тағылар туралы жұрт аузынан алған мағлұматтары бір мәндес бола бермеген. Сөз болған адамдар жайы әр түрлі бағаланған, бірде мақталса, бірде датталған. Осылардың бәрін сарапқа салып, дұрыс қорытынды жасау, керектілерін шығармаға енгізу, оларға көркемдік сипат беру, жазушыдан үлкен дарын керек еткен.)

Ел арасына жайылған әңгіме бойынша, Қодар жұрт алдында айыпты, ол өз келініне қиянат еткен, шарифат жолынан шыққан ұятты адам, оның мойнында кешілмес күнә бар, сондықтан Қодар өлімге бұйырылады. Құдай-бердіұлы Шәкерім жазған шығармада да Қодар ақ емес. Ал Мұхтар шығармасындағы Қодар — Құнанбайдың

¹ М. О. Әуезов, ЛММА, п. № 202, 5-бет.

арам ойынан туған қатал әмірдің құрбаны, жазықсыз жан. Бұған қарағанда, Мұхтар ел ішінен жинаған әңгімелердің бәрін сол күйінде пайдалана бермеген. Олардың кейін жұрт айтуынша баяндаса, кейін өзгерткен.

Мұхтар ел ішіне тараған өлең, мақал, мәтел, қанатты сөздер, аңыздарды ұдайы жинап, олардың қажеттілерін шығармасына пайдаланған. Бөжейге бата оқи келген Құнанбай алдында Бөжей қыздарының:

Жау боп шықты Ырғызбай,
Айыпқа бердің бір қызды-ай.
Оның аты — Құнанбай
Жүйріктігі құландай,
Шұбарлығы жыландай...¹

деген сөздері, Сарыапанның қыздарға берген жауабы ауыздан алған күйінде берілген. Ауыздан алынған: «Кей аңғал аузымен айды алады, қолымен қос аяқ соға алмайды» деген сөздерді жаңғыртып, Абай дұспандарының қос аяқ соға алмайтын башақ жандар екенін аңғарта айтқан Бегеш би сөзі етеді.

Пәлен айтты, түген айтты дегендер, рулар ішінде қандай айтыс-тартыс болған, олар қандай жерлерді мекендеген, кейіпкерлердің ісі, түсі туралы не айтылған — барлығы қағазға түседі. Осының бір мысалын мына сөздерден көресіз: «Оразбай — ақшыл, Медеуге ұқсас, семізше, ақ көз соқыр, сақалы шамалы, ер пішінді кісі»². «Жиришенің сақалы үлкен, беті, көзі, мұрны томпақ, қалжыңбас, күлегеш, аузы тоқтамайтын»³.

Қазақ халқының өмірі терең баяндалған «Абай жолында» заман уәкілдерінің талайы ісі мен әрекеті сапырылыса өтіп жатады. Қоғам құбылыстарын бойына мол сыйғызған бұл эпопея, елдің рухани үлгісі болған Абайдың өмірі, үміті, арманы, айтысы, тартысы, халқына еткен еңбегін сөз етеді. Халық қамқоры, «қалың елім қазағым» деген Абайдың асыл ойы — адал жандардың

¹ М. Әуезов, Абай, I кітап, 1955, 211-бет.

² М. О. Әуезов, ЛММА, п. 29, 166 бет.

³ Сонда, 153-бет.

көкірегіне ұялап, сана-сезімін билеп, болашаққа мегзегендей. «Шабытты ақын көңілі қазір көз алдыңда дала емес — шексіз, кең тыныш теңіз жүзін көргендей: сол теңізге, өмір тарих мол мұхитына бір кеме жалғыз жалауын көтеріп жол тартты. Алға басты, белгісіз болса да, ғажайып шұғылалы бір жағаға — ұзақ сапарға басты, ол кеме жалауында «Тартыс», «Үміт» деген ұран бар. Халық өмірін үстіне арқалаған сол кеме «келешек» деген жағаға қарай тартты. Бұл — «Абай кемесі», кең, жайқын әлемде сенімді түзу жол сызып, маңып барады. Алға барады, ұзап барады. Биіктен қиял, алыс көкжиекке қадалып қараған Абай көзі, ой көзі сол кемеңі оң сапарға ұзатып, талмастан телміре қарап қалыпты»¹

Заман таланттарынан ұрпаққа қалған зәулім мұралар болады. «Шахнама», «Отелло», «Евгений Онегин», «Ревизор», «Соғыс және бейбітшілік», «Сегіз аяқ» осындай шығармалар десек, «Абай жолы да» аталған нұсқалар қатарында. «Абай» романын неше рет қайталап оқысам сонша, әрдайым жаңа бір ой, жаңа бір көркемдік, бұрын оқығанда байқамай кеткен тереңдік табам»², — дейді жазушы Ғабит Мүсірепов. Адамдардың жалпы өзгешеліктерімен бірге жалқы өзгешеліктерін ескерген Мұхтар, кейіпкерлердің заман уәкілдері болып көрінуіне назар салған, олардың хал-ахуал, іс-әрекетін, арманын, үмітін, сезім дүниесін бір-бірінен ажырата бейнелейді. Алуан адамдардың моральдық, психологиялық өзгешеліктері заманына сай көрсетіледі. Ел ішінің жақсысы, жаманы, байы, кедейі, ақыны, эншісі, өнерпазы, болысы, биі, сұмы, қуы, ұрысы, ұлығы тағы тағылары сыр-сипатын ашады. Сол кездегі салт-сана, жол-жора, сөз болады. Өмір оқиғалары, құбылыстары қиыса, топтаса келіп, бір тұтас тұлға жасайды, адақ-адақ қалпында көркемдік мән алып, жүйеге келмеген бытыраңқы фактілерді дарындылықпен композициялық қалыпқа келтірудің нақтылы үлгісі көрінеді. Сан алуан, шым-шытырық, қым-қуыт істер дүркін-дүркін ұшырасады, тоғыса-

¹ М. Әуезов, Абай. Екінші кітап, Алматы, 1955, 439-бет.

² Ғ. Мүсірепов. Кітапта: М. О. Әуезов. Алпыс жылдығына арналған мақалалар жинағы, ҚазССР ҒА баспасы, Алматы 1959, 39-бет.

ды, үйлеседі, оғаш көрінерлік, шығарманың сынын бұзарлық дардиган оқшау көріністер жоқ, көркемдік, идеялық жөнінен өзін ақтамаған кейіпкер таппайсыз, түрлі көріністердің бірін алып тастасаңыз эпопеяның тұлғасына нұқсан келгендей, бір халықтың бір кездегі өмірін бір шығарма аясына шеберлікпен сыйғыза білу бар.

Шығармадан дүлей ортаның өктемдігіне ұшырап на-дандық құшағында булыққан, асыл арманы ақталмай өмірі өксіген жандарды аз таппайсыз. Әділетсіздікке төтеп берер күш әлі шамалы. Талайлар азаптанады, қи-налады, қам көңіл, шерменде болады.

«Абай жолынан» философиялық, көркемдік шешім тапқан үш даналық байқалады. Оның бірі — халық ту-ғызған даналық, екіншісі — Абай даналығы, үшіншісі — Абай заманы жайын баяндау нәтижесінде туған Мұхтар тарапынан айтылған даналық. Осы үш даналықтың бір шығармадан үйлесе орын алуы — эпопеяның тынысын кеңіте түскен, жазушы тар аяға тығылмай, көркемдік дүниесінің кең өрісіне еркін шыға білген.

«Абай жолында» қоғамның жағымсыз жақтары са-рапқа салынады, оның көлеңкелі күйкі қалпы сыналады. Эпопея қазақ тілінің ой білдіруге орамды, алуан бояулы бай тіл екендігін, осы тілдің терең сезім, философиялық түсініктерді іркілмей жеткізерлік зор қасиетін аша тү-седі.

Шығармада жік-жікке топтастырылған адамдармен танысасыз. Әсіресе екі топ көбірек көзге түседі: мұның бірі — патша соңынан шұбырған озбыр ұлықтар болса, екіншісі — солардың ісіне наразы бостандық іздеген Абай бастаған топ.

«Абай жолында» тарих, философия, лингвистика, фольклор, этнография, право жөнінен құнды мағлұмат-тар көп. Салт-сана, жол-жора, қуаныш-жұбаныш, сүйі-ніш-күйініш, қайғы-қасірет, үміт-арман тағы-тағылардың сан түрлерімен танысасыз. Терең лиризм, психологизм, контраст, конфликт, диалог, монолог, пейзаждың тамаша үлгілерін көресіз.

Шығарманың өн бойынан салмақты орын алған Абай тұлғасын көрсеткен жазушы ақын туралы түрлі иллюстрация беру, эпизодтар топтастыру шеңберінде

қалмайды. Абайдың ісін дәлді бір оқиғаларға, халық тағдырына жанастыра көрсетеді. Елден жырақ жүрген Абайды көрмейсіз. Шығармадағы Абай — алдымен, жұрт қамын ойлаған, елді өнер-білімге үндеген қамқор ақын. Ол көргендеріне селсоқ қарамайды, надандық, озбырлық, қулық, сұмдыққа берілгендерді ащы сөзбен аластайды. «Мал үшін тілін безеп, жанын жалдап», күні үшін біреуді алғап, біреуді алдап жүрген, азаматтық арын саудалағандардан безінеді. Ақыл айтады, адамшылыққа, әділдікке үндейді.

«Мақсатым тіл ұстартып, өнер шашпақ,
Наданның көңілін қойып, көзін ашпақ.
Үлгі алсын деймін ойлы жас жігіттер,
Думан, сауық ойда жоқ әуел баста-ақ».

деген Абайды көресіз.

Абай екі егестің бір жағында жүреді. Оны даттаушылар да, ақтаушылар да аз емес, сахраны жайлаған надандық Абайға аз оралғы жасамағаны айтылады. Ақынның рухани өсуіне керекті жағдай шамалы болса да, ұлы дарын, терең парасат иесі Абай — тас жарып шыққан шынарға ұқсайды. Бұл шынар болашаққа мегзеп, заман озған сайын аспанға өрлей түскен сияқты. «Мыңмен жалғыз алысқан», халыққа жайлы өмір тілеген Абай үмітін кейінгі жастарға артады, солардың бірі деп дәмеленген Дәрменді еске ала келіп: «Артымнан мен жетпегенге жетіп, мен көкसेгендей ортаны көксеп ұшармысың алысқа! Жетермісің жақсы жайылымға? Мен ұшқаннан арыға ұшар болшы! Мен танымағаннан арғыны танышы, кейінгі елің көрер ырыс-қонысты барлашы!» — дейді.

«Абай жолында» баяндалған Құнанбай — айтқанына берік, қарыспа, өр кеуде адам. Ол — бір дуан елдің айбарлысы, сөздісі, ырқына көнбегендерді жазғыра, жасыта біледі, ақылға да, айлаға да шебер, бетіне бекем, қатал адам. Ол өз жағдайын ойлаудан аспаған әлеуметтік өресі шамалылардың бірі болып та көрінеді, Абайды сынап айтқан бір сөзінде: «Өзіңдегі барыңды арзан ұстайсың, жайдақсың. Жайдақ суды ит те, құс та жа-

лайды. Досқа досша, қасқа қасша қырың жоқ. Ішінде жатқан сыр ұшығы жоқ. Жұрт бастайтын адам ондай болмайды, орысшылсың»¹ дегендерді айтады. Қарсы дау айтқан Абай: «Ең әуелі жайдақ суға теңедіңіз. Қолында құралы бар, жалғыз-жарымға ғана пайдасы тиетін шыңыраудағы су болғанша, құралды, құралсыз кәрі, жасқа түгел пайдасы тиетін жайдақ су болғанды артық санаймын. Ел билеудің жайын сөз еттіңіз. Елді үркітіп, қорқытып, «айт, шайт» деп бағуға болмас; оның ыстық-суығына бірдей шыдау керек. Орысты айттыңыз. Халық үшін де, өзім үшін де дүниенің ең асылы — білім-өнер, сол өнер орыста. Халыққа пайдалы істі көрмеу, надандық болса болар, бірақ қасиет болмас»², — дейді.

Эпопеяда жан-жақты терең бейнеленген әйелдер образы аз емес. Жағымды әйелдер образын жасау жөнінде «Абай жолы» оқшау тұр; әйел қауымының жасы да, кәрісі де, абзалы да, данасы да алдыңыздан аңдыздап өтеді. Ұлжан, Тоғжан, Салтанат, Салиханың әрқайсысы бір шығарманың бас кейіпкері боларлық дәрежеде. Шығармадағы әйелдер — көбінесе заманының әділдік аңсаған адамдары, олар тұрмыстан лайықты үлес таппай, қиыншылықтарға көп ұшырайды. Ол әйелдер — сол кездің жол-жорасы, қатал шешіміне көнгендер. Ұлжан, Тоғжан жоқшылық зардабын көрген кедей-кепшіктің күн көріс азабы жанышқан әйелдері емес, алайда бұлар — лажсыздыққа, ішқысталыққа ұшыраған жандар.

Жарқын ойлы, терең сезімді, адамгершілігі мол, заманының парасатты әйелдерінің бірі есебінде көзге түскен Салтанат та тұрмыстың торына оралып, жал тауып жан сақтауды місе еткендей.

«Абай жолы» әсіресе сом тұлғасымен айрықша көзге түседі. Мұнда түрлі жанрлардың, оқиғалардың көркемдікпен үйлескен синтезін көресіз. Мұнда кең өрісті, мол оқиғалы эпос, шиеленіскен драма, сезімді тоқсан толқытқан лирика бар.

Абай шығармаларын, заманын, өмірін мұқият зерттеп, мағыналы ойларға мегзейтін күрделі еңбек жазу-

¹ М. Әуезов. Абай, I кітап, Алматы, 1955, 395—396-бет.

² Сонда.

дың бір үлгісі — М. О. Әуезовтің Абай туралы жазған ғылыми еңбектерінен көрінеді. 1959 жылы жариялаған «Әр жылдар ойлары» деген кітаптың Абайға арналған бөлімінде — ақынның өмірі, ортасы, заманы, қазақ әдебиетіне қосқан үлесі, әлеуметтік жарқын идеясы, тұрмыс құбылысына толғана қарап, қырағылықпен бостандыққа ұмтылғаны айтылады. Ақын шығармалары заманының айғағы, қазақ өмірінің айнасы екендігі көрсетіледі. Топ-топ топшылаулар, нәзік талдаулар беру арқылы Абай творчествосының әлеуметтік, көркемдік сыры ашылады. Ақынның заманына байланысты ерекшеліктері түсіндіріледі.

...Ақша беріп жалғасқан,
Ақысын әрең сол алды.
Орыс сияз қылдырса,
Болыс елін қармайды
Қу старшын аш билер
Аз жүрегін жалғайды...¹

деген Абай сөздерінің патшалық тәртіп қара жүректерін әшкерелеген терең мағынасын, бұл сөздердің адал арманды Абайға лайық сөздер екені айтылады.

«Әр жылдар ойларында» Абайдың өмірі айрықша сөз болады. Автор жеке-жеке шашырап жүрген халық аузындағы мағлұматтарды тәртіпке, ғылыми жүйеге келтіріп, ақынның өмірбаянын қалай жазудың арнасын белгілейді. Абайдың — өміріне қатысы бар деректерге сүйенеді. Әрине, М. Әуезов айтқандарымен Абайдың өмірбаянын жазу ісі аяқталмақ емес, мұны автордың өзі де ескертеді: «Абайдың өмірбаянын зерттеп, толықтырып, жазу жұмысы жетер өресіне жетіп аяқталған жоқ. Бірақ бұл күнге шейін шығармаларының әрбір толық баспасының тұсында сол өмірбаянына кіретін тың деген жаңалықтар қосыла түсіп, өсіп келеді»², — дейді.

Абай өз халқы даналығынан, батыс, шығыс әдебиеті, озық ойлы адамдарынан үлгі алды. Өз тәжірибесімен терең парасатына сүйеніп, мағыналы ойлар айтты, есті-

¹ М. Әуезов. Әр жылдар ойлары, Алматы, 1959, 10-бет.

² М. Әуезов. Әр жылдар ойлары, Алматы, 1959, 32-бет.

генінен, оқығанынан керектісін сұрыптай білді, елдің адал ұлы болу ісіне ерте ойысқан ол — жуандарды, пысықтарды көрді, сынады, өмірін бұқараның адал арманына арнады.

КӨРСЕТКІШТІ ҚҰРАСТЫРУҒА ПАЙДАЛАНЫЛҒАН ГАЗЕТТЕР МЕН ЖУРНАЛДАР

Қазақ халқының әдебиеті, мәдениеті, тарихы туралы шыққан кітаптар, Қазақ ССР ҒА хабаршылары, оқулықтар, хрестоматиялардан басқа пайдаланылған газеттер мен журналдар:

Ауыл
Большевиктік жол
Екпінді
Еңбекші қазақ
Известия
Комсомолец Туркестана
Қазақ әдебиеті
Казахстанская правда
Қазақ тілі
Қазақстан пионері
Ленин жолы
Ленинская смена
Лениншіл жас
Литературная газета
Правда
Прииртышская правда ✓
Сарыарқа
Советтік Қарағанды
Советское искусство
Советская Киргизия
Советская культура
Советская Россия
Социалистік Қазақстан
Социалистік құрылыс
Труд
Учительская газета
Учитель Казахстана

Әдебиет және искусство
Әдебиет майданы
Вопросы литературы
Дружба народов
Жаңа әдебиет
Жаңа мектеп
Жұлдыз
Знамя
Коммунист
Культура и жизнь
Литературный Казахстан
Литература и искусство Казахстана
Новое время
Новый мир
Огни Алатау
Огонек
Октябрь
Простор
Сапа
Советский Казахстан
Советское востоковедение
Таң
Шолпан

ҚЫСҚАРТЫП АЛЫНҒАН СӨЗДЕР

Алматы — А
Әдебиет және искусство — ӘЖИ
Казахстанская правда — Казправда
Қазақ әдебиеті — ҚӘ.
Социалистік Қазақстан — СҚ.
Қазақ мемлекеттік баспасы — ҚМБ
Қазақтың мемлекеттік көркем әдебиет баспасы —
ҚМКӘБ
Қазақтың біріккен мемлекеттік баспасы — ҚБМБ
Казахское государственное издательство художественной литературы — КГИХЛ

2. ПОВЕСТЕР, ӘНГІМЕЛЕР, ОЧЕРКТЕР¹

Қорғансыздың күні әңгіме. (Бұл шығарма алғаш рет 1921 жылы Арғын деген құпия атпен жарияланды.— М. Б.)— Қызыл Қазақстан, 1921, № 3, 20—24-бет; 1922, № 4; — Қорғансыздың күні. Орынбор, 1922; — Беззащитная.— В книге: «Молодой Казахстан». Библиотека «Огонек», № 370. Москва, 1928; — Кітапта: «Ескілік көлеңкесінде». А., ҚКӘБ, 1935, 35—53-бет; — М. Әуезов: Таңдамалы шығармалары. 5-том, А., ҚКӘБ, 1956, 7—27-бет; — Кітапта: «Қараш-қараш». А., ҚКӘБ, 1960, 120—140 бет; — Кітапта: «Қаралы сұлу». А., Жазушы баспасы, 1965; — Сиротская доля. С казахского. Перевод А. Пантиелева.— В книге: «Крутизна». Москва, Советский писатель, 1965, 11—25 стр.

✓ Оқыған азамат әңгіме.— Шолпан, 1922, № 2, 73—82-бет; 1923, № 4, 5, 69—80-бет; — Кітапта: «Ескілік көлеңкесінде». А., ҚКӘБ, 1935, 61—67-бет; — Жұлдыз, 1957, № 9, 9—19-бет; — Кітапта: «Қараш-қараш». А., ҚКМӘБ, 1960, 160—181-бет; — Кітапта: «Қараш-қараш». Ташкент, 1962; — Кітапта: «Қаралы сұлу». А., «Жазушы баспасы», 1965; — «Ученый гражданин»: С казахского. Перевод В. Дудинцева и Н. Гордеевой.— В книге: «Крутизна». Москва, Советский писатель, 1965, 61—73 стр.

Кешкі дөң басында әңгіме.— Шолпан, 1922, № 2, 3, 52—55-бет; — Кітапта: «Ескілік көлеңкесінде». А., 1935, 50—54-бет; — Кітапта: «Қараш-қараш». А., 1960, 141—144-бет; — «На вершинах холма», С казахского. Перевод М. Хамраева и Ф. Моргуна.— В книге: «Крутизна». Москва, 1965, 100—102 стр.

✓ Түнгі ауыл (Бұл әңгіме Қоңыр деген құпия атпен жарияланды).— Шолпан, 1922, № 2—3, 55-бет.

Қысты күнгі дала әңгіме.— Шолпан, 1923, № 4—5, 45—47-бет; — Кітапта: «Ескілік көлеңкесінде».

¹ Көрсеткішке М. О. Әуезовтің бірен-саран шығармалары кірген жоқ. Жазушы туралы жарияланған мақалалардың да еңбей қалғандары бар.— М. Б.

А., 1935, 55—60-бет.— Кітапта: «Қараш-қараш». А., 1960, 145—147-бет.

✓ Қысқы түн (Бұл әңгіме Жаяу сал деген құпия атпен шықты).— Шолпан, 1923, № 4—5, 42—45-бет;— Кітапта: «Ескілік көлеңкесінде». А., 1935, 52—55-бет;— Кітапта: «Қараш-қараш». А., 1960, 143—145-бет.

✓ Сыбанның моласында әңгіме.— Шолпан, 1923, № 6—7—8, 84—89-бет;— Кітапта: «Ескілік көлеңкесінде». А., ҚКӘБ, 1935, 22—28-бет.— Кітапта: «Қараш-қараш». А., 1960, 149—154-бет;— Кітапта: «Көксерек». А., ҚМКӘБ, 1962, 76—82-бет;— У могилы Сыбана. Перевели с казахского Ф. Моргун и М. Хамраев. Простор, 1963, № 1, стр., 6—7;— В книге: «Крутизна». Перевели с казахского Ф. Моргун и М. Хамраев. Москва, 1965, 95—99 стр.

✓ Текшенің бауырында әңгіме.— Шолпан, 1923, № 6—7—8, 89—99-бет;— Кітапта: «Ескілік көлеңкесінде». А., ҚКӘБ, 1935, 22—24-бет;— Кітапта: «Қараш-қараш». А., 1960, 149—152-бет.

✓ Үйлену әңгіме (Алғаш рет 1923 жылы «Жас жүректер» деген атпен жарияланған — М. Б.)— Сана, 1923, № 1, 74—86-бет;— Кітапта: «Қараш-қараш». А., 1936, 88—96-бет;— Кітапта: «Қараш-қараш». А., ҚКӘБ, 1960, 182—189-бет;— Женильба. С казахского. Перевод В. Дудинцева и Гордеевой. В книге: «Крутизна», Москва, 1965, 87—94 стр.

✓ Сөніп жану әңгіме (Алғаш рет 1923 жылы «Заман еркесі» деген атпен басылған.— М. Б.)— Шолпан, 1923, № 6, 7, 8, 113—144-бет;— Кітапта: «Қараш-қараш». А., ҚМКӘБ, 1960, 190—214-бет.

✓ Кім кінәлы— Шолпан, 1923.— Кітапта: «Ескілік көлеңкесінде». А., 1935, 78—99-бет;— Кітапта: «Қараш-қараш». А., ҚМКӘБ, 1960, 325—347-бет;— Кто виноват. С казахского. Перевод М. Хамраева и М. Алтайского.— В книге: «Крутизна». Москва, Советский писатель, 1965, 26—49 стр.

✓ Жетім әңгіме (Алғаш рет 1925 жылы «Қайғылы жетім» деген атпен басылған).— Таң, 1925, № 1, 78—85-бет;— Кітапта: «Ескілік көлеңкесінде»: А., ҚКӘБ, 1935, 100—106-бет;— Кітапта: «Қараш-қараш». А., 1960, 215—222-бет;— Кітапта: «Көксерек», А.,

ҚМКӘБ, 1962, 85—96-бет; — Сирота. — Ленинская смена, 1964, 2 августа; — Сирота. С казахского. Перевод В. Дудинцева и Н. Гордеевой. — В книге: «Крутизна». Москва, «Советский писатель», 1965, 103—109 стр.

✓ Барымта әңгіме (Бұл шығарма 1925 жылы «Қанды тұн» деген атпен жарияланды. — М. Б.). — Таң, 1925, № 1, 98—110-бет; — Кітапта: «Қараш-қараш». А., 1936, 78—87-бет; — Кітапта: «Қараш-қараш». А., ҚКӘБ, 1960, 223—236-бет; — Барымта, рассказ. Перевод с казахского А. Сулеев и В. Ванюшин. — Простор, 1961; — Барымта. С казахского. Перевод М. Хамраева и Ф. Моргуна. — В книге: «Крутизна». Москва, Советский писатель, 1965, 110—118 стр.

✓ Қаралы сұлу әңгіме. — Таң, 1925, № 2, 79—92-бет; — Кітапта: «Ескілік көлеңкесінде», А., 1935, 107—118-бет; — Кітапта: «Қараш-қараш». А., ҚКӘБ, 1960, 312—324-бет; — Кітапта: «Қаралы сұлу». А., Жазушы баспасы, 1965; — Красавица в трауре. С казахского. Перевод А. Пантиелева. — В книге: «Крутизна». Москва, Советский писатель, 1965, 74—86 стр; — Дружба народов. 1966. № 1.

✓ Кінәшыл бой жеткен әңгіме (Бірінші рет «Қазақ қызы» деген атпен жарияланды. — М. Б.). — Таң, 1925, № 2, 100—118-бет; — Кітапта: «Қараш-қараш». А., ҚКӘБ, 61—77-бет; — Кітапта: «Қараш-қараш», А., 1960, 290—311-бет.

✓ Бүркіт аңшылығының суреттері әңгіме. — Таң, 1925, № 3, 76—78-бет.

✓ Ескілік көлеңкесінде әңгіме. — Таң, 1925, № 4, 102—120-бет; — Кітапта: «Ескілік көлеңкесінде». А., 1935, 6—21-бет; — Кітапта: «Қараш-қараш». А., ҚКӘБ, 348—364-бет; — В тени прошлого. С казахского. Перевод В. Дудинцева и Н. Гордеевой. — В книге: «Крутизна». Москва, Советский писатель, 1965, 26—49 стр.

✓ Жуандық әңгіме (Алғаш рет «Ескі індет» деген тақырыппен Айғақ деген құпия атпен жарияланды). — «Қазақ тілі», 1926, № 63, 64; — Кітапта: «Ескілік көлеңкесінде». А., 1935, 119—129-бет; — М. Әуезов. Таңдамалы шығармалар. 6-том. А., 1957, 101—112-бет; — Кітапта: «Қараш-қараш». А., 1960, 367—375-бет; — На-

силіе. С казахского. Перевод В. Дудинцева и Н. Гордеевой.— В книге: «Крутизна». Москва, Советский писатель, 1965, 141—151 стр.

✓ Қараш-қараш оқиғасы повесть.— Жаңа мектеп, 1927, № 11, 12, 72—91-бет; 1928, № 1, 2, 3, 4, 5; — Главы из повести «Қараш-қараш». — Литературный Казахстан, 1935, № 5, 6, стр. 25—34. Перевод с казахского. Лит. обработка А. Гомова; — Кітапта: «Қараш-қараш». А., 1936, 1—32-бет; — Казахстан, 1959, № 23, 25, 26, 27, 28, 29, 30 август, 1, 2, 3 сентябрь; — Кітапта: «Қараш-қараш». А., 1960, 8—73-бет.

— Выстрел на перевале. повесть.— С казахского авторизованный перевод А. Пантнелева.— Дружба народов, 1961, № 7, стр. 120—166; — Кітапта: «Қараш-қараш». Аударған Қойшықортов. Ташкент, 1962, 3—63-бет; — Выстрел на перевале. Повесть. Авторизованный перевод с казахского А. Пантнелева.— В книге: «Выстрел на перевале». А., 1964, стр. 4—9.

✓ Қилы заман тарихи повесть.— Қазақстан баспасы, Қызылорда, 1928, 175 бет.

✓ Көксерек әңгіме.— Жаңа әдебиет. 1929, № 2, 27—42-бет; № 3, 19—33-бет; — Кітапта: «Қараш-қараш». А., 1936, 98—118-бет; — Пионер, 1957, № 9, 11—14-бет; — Серый лютый, рассказ. Авторизованный перевод А. Пантнелева.— Новый мир, 1960, № 4, стр. 106—119; — Кітапта: «Қараш-қараш». А., 1960, 376—401-бет; — Авторизованный перевод с казахского А. Пантнелева. Москва, 1961, стр., 38; — Кітапта: «Көксерек. А., ҚМКӘБ, 1962, 8—42-бет; — Кітапта: «Лютый». Рассказы. Авторизованный перевод с казахского А. Пантнелева. А., 1962, стр., 3—32; — Кітапта: «Қараш-қараш». Ташкент, 1962, 104—130-бет; — Серый лютый. Рассказ. Перевод с казахского А. Пантнелева.— В книге: Выстрел на перевале». А., 1964, стр., 103—129; — Серый Лютый. Перевод А. Пантнелева.— В книге: Крутизна. Москва, Советский писатель, 1965, 119—140 стр.

✓ Жуалы колхозшысы. — СК, 1933, ноябрь, № 267,

Сөз алған таусағызбен көк сағыз.— ✓
СҚ, 1933, ноябрь, № 276.

Қарғалы совхозында өткізген түн.— ✓
СҚ, 1934, июнь, № 132.

Білекке білек әңгіме.— Жинақ: Социалды түлік. 1934, 46—57-бет; — Кітапта: «Тастүлек». А., ҚМКЭБ, 1935, 213—234-бет; — М. Әуезов. Таңдамалы шығармалар. 5-том. А., ҚМКЭБ, 1956, 69—87-бет.

Үш күн.— СҚ, 1934, 7 ноябрь, № 258; 10 ноябрь, ✓
№ 259; — Кітапта: «Тастүлек». А., ҚКЭБ, 1935, 235—248-бет.

Қасеннің құбылыстары.— Кітапта: «Тастүлек» А., 1935, 249—292-бет; — М. Әуезов. Таңдамалы шығармалар. 5-том— А., ҚМКЭБ, 1956, 28—68-бет.

Іздер әңгіме.— Кітапта: «Қазақстан кеңес жазушыларынан ІХ топқа тарту». А., ҚКЭБ, 1935, 13—67-бет; — Следы. Перевела Гайша Шарипова.— Литературный Казахстан. 1935, № 1, стр. 38—59; — Кітапта: «Тастүлек». А., 1935, 145—177-бет; — М. Әуезов. Таңдамалы шығармалар. 6-том. А., 1957, 113—142-бет.

Шатқалаң әңгіме.— Кітапта: «Тастүлек». А., ҚКЭБ, 1935, 105—144-бет; — Крутизна.— Казахстан. Литературно-художественный сборник. А., Казахское краевое издательство, 1935, стр., 60—90; — М. Әуезов. Таңдамалы шығармалар. 6-том. А., 1956, 7—45-бет; — Крутизна. С казахского. Перевод Л. Бать.— В книге: «Крутизна». Москва, 1965, 152—182 стр.

Ол күнгі Алматы әңгіме.— ҚӘ, 1936, 29 ноябрь, № 45; 4 декабрь, № 46.

Бүркітші әңгіме.— Әдебиет майданы, 1937, № 8—9, 34—44-бет; — Охотник с орлом. Рассказ. С авторского подстрочника перевел Иван Шухов.— Литературный Казахстан. 1937, № 11, 12, стр. 28—38; — В книге: «Песни степей». Антология казахской литературы. Москва, 1940; — В книге: «Песни казахских степей». Москва, 1951, стр., 135—160; — М. Әуезов. Таңдамалы шығармалар. 6-том. А., ҚМКЭБ, 1957, 77—100-бет; — Кітапта: «Көксерек». А., ҚМКЭБ, 1962, 12—54-бет; — Кітапта: «Қараш-қараш». Ташкент, 1962, 80—103-бет.

✓ М. Әуезов, Қ. Бекхожин. Мәдениетті Қазақстан.—Кітапта: «Қазақстан көркем очерктер жинағы». А., ҚКӘБ, 1940, 438—466-бет.

✓ Оның аты екінші.—Екпінді, 1940, 6 июнь, № 154, 14 июль, № 161.

✓ Майдан «Шығыс жолы» жайынан жазылған очерктен үзінді.—СҚ, 1940, 19 июль, № 164; 19 август, № 190.

✓ Алтын жүзік «Шығыс жолы» туралы повестен үзінді.—Лениншіл жас, 1940, 29 август, № 164.

✓ Ақын елінде очерк.—СҚ, 1943, 27 октябрь.

✓ Ер серігі—сергек ой.—Қазақ елі, 1945, № 1, 2.

✓ ~~Асыл~~ нәсілдер әңгіме.—ӘЖИ, № 3, 1947, 13—42-бет; —Стойкое племя. Повесть. Перевод с казахского Г. Шариповой; —«Восхождение», Литературно-художественный сборник. А., Казахское объединенное государств. изд-во. 1947, стр., 44—80; —Стойкое племя. С казахского. Перевод З. Кедринной.—В книге: «Крутизна». Москва, 1965, 215—238 стр.—Дружба народов, 1966. № 1.

✓ Үшқоңыр жайлауында очерк.—ӘЖИ, 1948, № 7, 22—26-бет.

✓ Түркстан солай туған (Директор туралы очерк).—ӘЖИ, 1955, № 12, 3—41-бет; —М. Әуезов. Таңдамалы шығармалар. 5-том. А., ҚМКӘБ, 1956, 88—152-бет; —Так рождался Туркестан.—Новый мир, 1957, № 2, стр., 19—45; —Так рождался «Туркестан». С казахского. Перевод З. Кедринной.—В книге: «Крутизна». Москва, 1965, 239—270 стр.

✓ Діндар қала Бенаресте (Индия жөніндегі кітаптан).—ҚӘ, 1956, 7 сентябрь, № 36; 7 октябрь, № 40.

✓ Соңғы жаңалықтар (Индия жөніндегі кітаптан).—ҚӘ, 1956, 2 ноябрь, № 44.

✓ Қайтыс сапар (Индия жөніндегі кітаптан).—ҚӘ, 1956, 16 ноябрь, № 46.

✓ Миллиард очерк.—Қазақстан әйелдері, 1956, № 10, 1—3-бет.

Құм мен Асқар әңгіме.—М. Әуезов. Таңдамалы шығармалар. 6-том. А., ҚМКӘБ. 1957, 4—76-бет.

✓ Кентау-венец черных гор Из путевых заметок.— Правда Южного Казахстана, 1957, 15 ноябрь, № 225.— Известия, 1959, 6 ноябрь.

✓ Индия очерктері (көріністері).— А., ҚМКӘБ, 1958, 131-бет.

✓ Оңтүстік сапарынан очерк.— СҚ, 1959, 23 октябрь.— Кітапта: «Алғы шептегілер». А., ҚМКӘБ, 1960, 3—36-бет.

✓ Шаяндағы шешен Қарекенің очерк.— ҚӘ, 1960, 8 июль, № 28.

✓ Америка эсерлері.— ҚӘ, 1964, 3 июль, № 27, 10 июль, № 28; 17 июль, № 29; 24 июль, № 30.

3. РОМАНДАР

а) «АБАЙ» ЖӘНЕ «АБАЙ ЖОЛЫНЫҢ» ТАРАУЛАРЫ, ҮЗІНДІЛЕРІ

Татьянаның қырдағы әні («Абай» деген романның «Ақын үніне сахра мүлгіді» деген бөлімінен бір үзінді).— ҚӘ, 1937, 10 февраль, № 7; — Әдебиет майданы, 1937, № 4.

Оқудан қайтқанда.— ӘЖИ, 1939, № 4, 69—90-бет; № 5, 39—52-бет; — Пионер, 1939, № 4, 7—10-бет.

Қат-қабат.— ӘЖИ, 1939, № 6, 28—36-бет; № 7, 92—103-бет; № 8, 42—46-бет.

«Абай» (романның «Шытырман» деген тарауынан үзінді).— ӘЖИ, 1940, № 10, 11, 66—73-бет.

«Тайғақта».— Майдан, 1945, № 2, 13—36-бет; № 41, 19—36-бет.

Әнде.— ӘЖИ, 1946, № 7, 8, 15—35-бет. № 9, 10, 49—59-бет.

Еңісте («Абай» романының екінші кітабынан үзінді).— ӘЖИ, 1947, № 9, 24—41-бет.

Қияда.— Қ. Бекхожин. Қазақ әдебиеті (хрестоматия). 10-қласс. А., 1947, 208—227-бет.

Ақындар ағасы (жаңа романнан үзінді). Абай аға, ӘЖИ, 1949, № 4, 5—20-бет; № 5, 2—15-бет;

№ 6, 2—32-бет; Достықта, ӘЖИ, № 7, 10—47-бет; Қияда, ӘЖИ, № 8, 1—26-бет; — Қоршауда, ӘЖИ, № 9, 1—41-бет.

Ақын дар ағасы (жаңа романның үзінді).— Қазақстан пионері, 1949, 21 апрель, № 17.

Татьянаның сахарадағы әні («Абай» романынан үзінді).— Пионер, 1949, № 6, 14—18-бет; Ш. Ахметов, Ш. Аманов. «Әдебиеттік оқу кітабы. 6-класс. А., 1956, 269—281-бет; 1958, 269—281-бет; 1959, 269—281-бет; 1960, 273—284-бет.

Қастық.— ӘЖИ, 1954, № 3 29—46-бет.

«Абай» романының екінші кітабынан үзінділер.— М. Сармурзина. Қазақ әдебиеті. Хрестоматия, 10-класс. А., 1952, 225—292-бет.

«Абай» (екінші кітаптан үзінді).— Ш. Ахметов, Ш. Аманов. Әдебиеттік оқу кітабы. 6-класс. А., Қазақтың мемлекеттік оқу педагогика баспасы, 1953, 266—278-бет.

«Абай жолы» (екінші кітаптан тараулар).— ӘЖИ, 1954, № 3, 10—57-бет; № 4, 3—38-бет; № 5, 11—48-бет.

Тағы да әнде (Абай романының екінші кітабынан үзінді).— Ш. Ахметов, Ш. Аманов. «Әдебиеттік оқу кітабы». 6-класс. А., 1954, 273—286-бет.

Қайтқанда.— М. Сармурзина. Қазақ совет әдебиеті. Хрестоматия. 10-класс. А., 1954, 234—305-бет; 1955, 193—285-бет; 1956, 196—289-бет; 1958, 192—286-бет.

ә) «АБАЙ» ЖӘНЕ «АБАЙ ЖОЛЫНЫҢ» КІТАПТАЙ ШЫҚҚАНДАРЫ

Абай тарихи роман.— А., ҚБМБ, 1942, 400 бет; — Екінші кітап. А., ҚБМБ, 1947, 467 бет; — Бірінші кітап. А., 1948, 407 бет; — Екінші кітап. А., 1949, 456 бет; — Екінші кітап. А., «Қазақ елі» журналының баспасы, 1949, 686 бет; Бірінші кітап. А., 1953, 397 бет; — Екінші кітап. А., 1953—448 бет; — М. Әуезов. Таңдамалы шығармалары. I том. А., ҚМКӘБ, 1955, 397 бет.

Ақын аға роман А., ҚМКӘБ, 1950, 447 бет.
Абай жолы роман.— А., ҚМКӘБ, 1952,
417 бет; — Жаңа өмір журналының баспасы, А., 1953,
609 бет; — Таңдамалы шығармалар, II том, А.,
ҚМКӘБ, 1955, 440 бет; — Таңдамалы шығармалар,
III том, А., ҚМКӘБ, 1955, 412 бет; — Екінші кітап. А.,
1957, 444 бет.

Абай жолы, I кітап, А., ҚМКӘБ, 1961, 803 бет.

Абай жолы, II кітап, А., ҚМКӘБ, 829 бет.

б) «АБАЙ» ЖӘНЕ «АБАЙ ЖОЛЫНЫҢ»
ОРЫС ТІЛІНДЕ ЖАРИЯЛАНҒАН ТАРАУЛАРЫ,
ҮЗІНДІЛЕРІ

Письмо Татьяны. Перевел с казахского
М. Воронцов.— Литературный Казахстан, 1937, кн. I,
II, стр. 50—65.

Возвращение.— Литература и искусство Ка-
захстана, 1939, № 5, стр. 4—15; — Октябрь, 1945,
№ 7, стр. 50—95. Перевод с казахского А. Б. Николь-
ской и Т. Нуртазина.

Схватка.— Литература и искусство Казахстана,
1939, № 6, стр., 4—19; № 7, стр. 46—63.

Тяжба.— Литература и искусство Казахстана,
1939, № 8—9, стр. 11—15. С казахского перевела
Г. Шарипова.

Именем шариата.— Казахстанская правда,
1939, № 117, № 119.

Как запела Татьяна в степи.— В книге:
«Песни степей». Москва, Гос. изд. худ. литературы.
1940, стр. 383—399.

Самосуд.— Литературная газета, 1945, 9 июня,
№ 25.

В дебрях.— Октябрь, 1945, № 8, стр. 121—182.
Перевод с казахского А. Б. Никольской и Т. Нуртазина.

Абай роман. Книга вторая. глава первая.— Казах-
стан, 1948, № 9, стр. 44—97. Перевод с казахского
А. Б. Никольской.

Абай роман. Книга вторая, глава первая. Перевод

с казахского под общей редакцией Л. Соболева.— Казахстан, 1948, № 10, стр. 65—101; глава четвертая, № 11, стр. 53—100, глава шестая, № 12, стр. 41—73.

Абай роман. Часть вторая. Авторизованный перевод с казахского под редакцией Л. Соболева.— Дружба народов, 1948, книга 18, стр. 104—248.

Айдар. Казахстанская правда, 1949, 10 мая, № 90. Перевод с казахского Леонида Соболева и Жагпара Мухамеджанова.

Гибель Кодара (отрывок из романа «Абай»).— Казахстанская правда, 1949, 28 января, № 18.

Путь Абая роман. Глава первая. Абай ага. Авторизованный перевод с казахского Леонида Соболева.— Знамя, 1951, № 8, стр. 31—102; — Черные сборы, № 9, стр. 18—137.

Путь Абая.— Казахстанская правда, 1957, 17 марта, № 64; 19 марта, № 65; 20 марта, № 66; 31 марта, № 76; 4 апреля, № 79, 5 апреля, № 80; 9 апреля, № 83; 10 апреля, № 84; 13 апреля, № 87; 24 апреля, № 97. Перевод с казахского Н. Анова.

Путь Абая (отрывок из романа М. О. Ауэзова).— Прииртышская правда, 1957, 21 сентября, № 188, стр. 3.

Путь Абая. Во мраке.— Знамя, 1958, № 2, стр. 47—125; № 3, стр. 3—106. Перевелн с казахского Н. Анов и Э. Кедрина.

в) «АБАЙ» ЖӘНЕ «АБАЙ ЖОЛЫНЫҢ»
ОРЫС ТІЛІНДЕ КІТАПТАЙ
ШЫҚҚАНДАРЫ

Абай роман.—Перевод с казахского А. Б. Никольской и Т. Нуртазина. Под редакцией Л. Соболева. Москва. Советский писатель. 1945, 391 стр; — Авторизованный перевод с казахского под редакцией Л. Соболева.— Москва, ОГИЗ, 1948, 799 стр; — Книга вторая. А., Казахское объединенное государственное издательство, 1948, 404 стр; — Книга первая. Авторизованный перевод с казахского.— Москва, Советский писатель,

1949, 835 стр; — Книга первая. Авторизованный перевод с казахского под редакцией Л. Соболева. Москва, «Молодая гвардия», 1949, 584 стр; — Авторизованный перевод с казахского под редакцией Л. Соболева. — Москва Государственное издательство художест. литературы. 1950, 583 стр; — Абай. — Свердловское областное государственное издательство, 1951, 606 стр; — Книга вторая. Авторизованный перевод с казахского под редакцией Л. Соболева. — Москва. Советский писатель. 1955. 588 стр; — Книга первая. А., Казгослитиздат. 1957, 409 стр; — Книга I-ая, 411 стр. и книга II-ая. 418 стр. А., Казгослитиздат. 1957.

Путь Абая роман. Книга первая. — А., Казгослитиздат, 1957, 397 стр.; Том I. А., Казгослитиздат, 1960, 863 стр; — Том II, А., Казгослитиздат, 1960, 844 стр.; — Роман-эпопея. В двух книгах. Книга первая. Авторизованный перевод с казахского под редакцией Л. Соболева. — Москва, Советский писатель, 1960, стр. 630; — Книга вторая, 1960, 666 стр.

Путь Абая. Роман-эпопея. В двух томах. Том первый. «Абай». Перевод с казахского А. Никольской, Т. Нуртазина, Л. Соболева. Москва, Издательство «художеств. ли-ры», 1965; — Том второй. — «Путь Абая». Перевод с казахского А. Никольской, Л. Соболева. — Москва, 1965.

г) «АБАЙ» ЖӘНЕ «АБАЙ ЖОЛЫНЫҢ» СССР
ХАЛЫҚТАРЫ ТІЛІНДЕ ЖАРИЯЛАНҒАНДАРЫ

Л а т ы ш т і л і н д е

А б а й роман. I кітап. Аударған М. Шуман. Рига, 1948, 364 бет.

А б а й роман. II кітап. Аударған М. Шуман. Рига, 1949.

А б а й ж о л ы роман-эпопея (I, II, III, IV томдары). Аударған М. Шуман. Рига, 1963, I том, 375 бет; II том 396 бет; III том 367 бет; IV том, 399 бет.

Литва тілінде

Абай роман. Вильнюс. 1950, 437 бет.

Абай жолы роман. 1—2 кітап. Аударған И. Ста-
ницаускас, К. Янкаускас. Вильнюс, 1960. 535 бет.

Эстон тілінде

Абай роман. Аударған Э. Ханге. Таллин, 1-кітап,
1950, 458 бет; 2-кітап, 1951, 522 бет.

Өзбек тілінде

Абай роман. Аударған Зумрад. Ташкент, 1951—
1953.

Абай тарихи роман. Аударған Зумрад. 2-кітап,
Ташкент, 1953, 494 бет.

Абай жолы роман. Аударған Зумрад. Ташкент,
1957, 463 бет.

Абай жолы роман. Аударған Зумрад. Ташкент,
1960. 493 бет.

Украин тілінде

Абай роман. Киев, 1952, 615 бет.

Абай жолы роман. Орысшадан аударған
Д. Гринько. Киев, 1955, 352 бет.

Абай II кітап. Аударған Д. Гринько, 1959, 298 бет.

Армян тілінде

Абай роман. Орысшадан аударған Борзаян. Ере-
ван, 1952, 722 бет.

Азербайжан тілінде

Абай роман. I, II кітап. Аударған Э. Абасов. Ба-
ку, 1954, 746 бет.

Тәжік тiлiнде

Абай роман. Аударған Ә. Моллоқандов. I, II кiтап. Душанбе, 1955. 689 бет.

Қырғыз тiлiнде

Абай тарихи роман. I кiтап. Аударған Т. Суванбердиев. Фрунзе 1955, 428 бет.

Абай тарихи роман. I, II кiтап. Аударған Т. Суванбердиев. Фрунзе, 1957, 880 бет.

Ұйғыр тiлiнде

Абай жолы роман. 2-кiтап. Аударған А. Зунунов. Ташкент, 1957, 692 бет.

Абай роман. I кiтап. Аударған С. Аюпов. Алматы, 1959, 431 бет.

Абай роман. Аударған Н. Мансуров, И. Нигматов. Алматы, 1961.

Татар тiлiнде

Абай роман. I кiтап. Аударған С. Әдһамова. Қазан, 1957, 418 бет.

Абай тарихи роман. Аударған С. Әдһамова. Қазан, 1960, 704 бет.

Түркмен тiлiнде

Абай роман. Аударған А. Ықымова. Ашхабад, 1957, 679 бет.

Абай роман. I кiтап. Аударған Т. Қасымов. Ашхабад, 1958,

Абай роман. II кiтап. Аударған С. Ялымов, 1958.

Словак тілінде

Абай. Братислава, 1951, 420 бет.

Неміс тілінде

Абай роман. I кітап. Москва, 1953, 567 бет; II кітап, 576 бет.

Таң алдында Берлин, 1958, 905 бет.

Венгер тілінде

Ақын жолы. Будапешт. 1956. 603 бет.

Ағылшын тілінде

Абай роман. I кітап. Москва, 1957, 449 бет.

Абай роман. II кітап. Москва, 1957, 431 бет.

Француз тілінде

Абайдың жастық шағы. Париж, 1958, 416 бет.

Абай роман. Париж, 1960, «Галлимард» баспасы, 418 бет.

Вьетнам тілінде

Абай роман. Ханой, 1965, 175 бет.

е) «ӨСКЕН ӨРКЕННІҢ» ТАРАУДАЙ ЖӘНЕ КІТАПТАЙ ШЫҚҚАНДАРЫ

Өскен өркен I тарау.— Жұлдыз, 1962, № 3, 4—41 бет; Өскен өркен романынан үзінді.— Мәдениет және тұрмыс, 1962, № 2; — Өскен өркен. Роман. А., ҚМКӘБ. 1962, 264 бет. Племя младое. Роман. С казахского. Перевод А. Пантиелева.— Дружба народов. 1966. № 1 — Племя младое. Роман. Москва, 1966.

4. ПЬЕСАЛАР, ЛИБРЕТТОЛАР, СЦЕНАРИЙЛЕР

Еңлік Кебек 4 перделі, 5 суретті трагедия.— Орынбор, 1922, 94 бет;—М. Әуезов. Таңдамалы шығармалар. 5-том, А., ҚМКӘБ, 1956; — Кітапта: Қазақ пьесалары», А., ҚМКӘБ, 1957; — «Еңлік-Кебек». Трагедия в трех актах, пяти картинах. Перевод с казахского И. Сильвинского.— Театр, 1958, № 9, стр. 3.

Бәйбіше, тоқал 4 перделі драма.— Ташкент, 1923, 78 бет; — Кітапта: «Қараш-қараш». А., ҚМКӘБ, 1960, 77—119-бет.

Қаракөз 3 перделі, 6 суретті драма.— Семей, 1926, 83 бет; Кітапта: «Қараш-қараш». А., ҚКӘБ, 1960, 237—289-бет.

Октябрь үшін пьеса.— А., Қазақстан баспасы, 1933, 80-бет.

Түнгі сарын (үзінді), 6 суретті тарихи пьеса.— Әдебиет майданы, 1934, № 10, 59—77 бет; — Кітапта: «Тастүлек». А., ҚКӘБ, 1935, 293—379-бет; — Ночные зарницы. Акт четвертый.— Литературный Казахстан, 1935, № 3, 4, стр. 96—99.

«Қазақ пьесалары».— А., ҚМКӘБ, 1957, 51—120-бет; — М. Әуезов. Таңдамалы шығармалары. 6-том. А., ҚМКӘБ, 1957.

Айман-Шолпан 4 перделі күйлі пьеса.— А., ҚКӘБ, 1934, 51 бет; — Бірінші, екінші акт.— Әдебиет майданы, 1937, № 5, 33—42-бет; — М. Әуезов. Таңдамалы шығармалар. 5-том. А., ҚКӘБ, 1956, 195—270-бет.

Тартыс пьеса.— Социалды Қазақстан, 1934, 5 май, № 103; — Сегізінші суреттен үзінді.— Қазақстан жазушысы (Альбом), Қазақстан баспасы, 1934, 21 бет; — Пьеса. 9 суретті. А., ҚКӘБ, 1935, 128 бет.

Тастүлек пьеса.— Кітапта: «Тастүлек». А., ҚКӘБ, 1935, 7—102-бет.

Ақан-Зәйра II сурет.— ҚӘ, 1936, 17 май, № 19.

Алма бағында (Алма пісер шағында) бірінші акт.— Әдебиет майданы, 1937, № 2; 50—62 бет. № 3, 34—55-бет.

А қ қ а й ы ң. Мұхтар Әуезов, Әбділда Тәжібаев.—
Әдебиет майданы, 1938, № 10, 23—56-бет.

Ш е к а р а д а 3 актiлi, II суреттi пьеса.— Әдебиет
майданы, 1938, № 2, 20—48-бет; — На границе. В 3-х
актах, 2 картинах.— Литературный Казахстан, 1938,
№ 10, стр. 41—69. С казахского перевел Эмиль Бек-
кер; — М. Әуезов. Таңдамалы шығармалар. 5-том. 1956.
311—368-бет.

Б е к е т 4 актiлi, 5 суреттi, күйлi пьеса.— ӘЖИ,
1939, № 2, 78—108-бет.

Мұхтар Әуезов и Леонид Соболев. А б а й пьеса.—
Сборник современной казахской литературы. Москва,
ОГИЗ, 1941, стр. 121—189; — Абай, трагедия, в четы-
рех актах, шести картинах. Москва-Ленинград, Государ-
ственное издательство, «Искусство», 1945, стр. 120; —
В книге: «Советская драматургия». Москва, «Искусст-
во», 1948, стр. 179—235; — Кітапта: «Қараш-қараш».
А., ҚМКӘБ, 1960, 402—473-бет.

С ы н с а ғ а т т а пьеса.— М. Әуезов. Таңдамалы
шығармалар. 6-том. 371—419-бет. А., ҚМКӘБ, 1957.

Қ а р а қ ы п ш а қ Қ о б ы л а н д ы пьеса.— М. Әуе-
зов. Таңдамалы шығармалар. 6-том. А., ҚМКӘБ, 1957,
191—302-бет.

Д о с — Б е д е л д о с (хиял).— Қазақ әдебиетi,
1958, 18 июль.

Қ ұ м м е н а с қ а р, әдеби сценарий.— Кітапта:
«Тастүлек». А., ҚМКӘБ, 1935, 179—212-бет.

Б е с д о с либретто.— М. Әуезов. Таңдамалы шы-
ғармалар. 5-том. А., ҚМКӘБ, 1956, 271—310-бет.

Б е к е т либретто.— М. Әуезов. Таңдамалы шығар-
малар. 5-том, А., ҚМКӘБ, 1956, 369—418-бет.

А б а й либретто.— М. Әуезов. Таңдамалы шығар-
малар. 6-том, А., ҚМКӘБ, 1957, 145—190-бет.

5. М. О. ӘУЕЗОВТИҢ АУДАРМАЛАРЫ

Л. Толстой. Будда.— Абай. 1918, № 1, 7—9-бет.
Профессор Ю. Вагнер. Жердің жаратылысы жайындағы әңгімелер. Ташкент, 1924, 100 бет.

Профессор В. Эвальд. Құрылыс материалдары. А., 1933, 70 бет.

Джансугуров И. Степь. Перевод с казахского Кедринной и Ауэзова.— Казиздат, 1933, 88 стр.

Афиногенов. Қорқыныш. 8 суретті пьеса.— Қазақстан баспасы, 1934, 95 бет.

Джека Лондон. Қасқыр.— А., ҚКӘБ, 1936, 32 бет.

Л. Толстой. Булька. А., ҚКӘБ, 1936, 15 бет.

Ревизор комедия.— А., ҚКӘБ, 1938, 7—91-бет; — Кітапта: «Н. В. Гоголь шығармалары». А., ҚМКӘБ, 1953, 7—95-бет.

Погодин. Ақ сүйектер. Үш актілі пьеса.— А., ҚКӘБ, 1937, 68 бет.

В. Шекспир. Отелло. 5 актілі трагедия.— А., ҚКӘБ, 1939, 126 бет.

И. С. Тургенев, Дворян ұясы.— ӘЖИ, 1952, № 9.

К. Тренев. Любовь Яровая.— М. Әуезов. Таңдамалы шығармалар. 5-том, А., 1956, 419—493-бет.

В. Шекспир. «Асауға тұсау.— М. Әуезов. Таңдамалы шығармалар. 6-том, А., ҚМКӘБ, 1956, 420—531-бет.

6. М. ӘУЕЗОВТИҢ ҚАЗАҚ ТІЛІНДЕ ЖАРИЯЛАНҒАН МАҚАЛАЛАРЫ, ЗЕРТТЕУЛЕРІ

Семинарист Әуезов. Адамшылық негізі— әйел (Семинарист Әуезов деген атпен шықты).— Сарыарқа, 1917, 5-сентябрь, № 12.

Мұхтар Әуезов. Қайсысын қолданамыз? — Сарыарқа, 1917, 19 октябрь, № 17.

Мәдениетке қай кәсіп жуық? — Абай, 1918, № 2, 9-бет.

Оқу әдісі. — Абай, 1918, № 11, 5—9-бет.

Ғылым тілі (научный термин) — Абай, 1918, № 7, 4—7-бет.

Бүгінгі зор міндет. — Қазақ тілі, 1921, 5 февраль.

Орынбордан телеграмма. — Қазақ тілі, 1922, 26 апрель, № 3.

Асау тұлпарлар туралы. — Шолпан, 1922, № 2, 3. 80—83-бет.

Қазақтың қалам қайраткерлеріне. Ашық хат. — Шолпан. 1922, № 2, 3.

Ашық хат. — Қазақ тілі, 1922, 27 август, № 64. (225).

Қазақ әдебиетінің тарихы. — Ленинград, 1925, 266 бет.

Қобыланды батыр. — Таң, 1925, № 1, 119—126-бет; № 2 115—118-бет.

Жалпы театр өнері мен қазақ театры. — Еңбекші қазақ, 1926, 8 февраль, № 30; 9 февраль, № 31; 15 февраль, № 36; 17 февраль, № 37; — Кітапта: «Уақыт және әдебиет». ҚМКӘБ, А., 1962, 13—33-бет.

Әдебиет тарихы — Қызылорда, 1927.

Қазақстандағы ұлттар. Алматы, 1930, 32 бет.

Бұхар жырау. — Кітапта: «XIX ғасыр мен XX ғасыр басындағы қазақ әдебиетінің оқу кітабы». VII класс, А., 1933, 15—19-бет. Осы кітапта: «Махамбет», 19—27-бет; «Шортанбай шығармалары» 53—59-бет. «Мұраттың өмірі, шығармалары», 66—72-бет. «Абайдың өмірі» 79—94-бет; «Шәңгерей» 102—108-бет.

Театр музыка кадры (ойласу ретінде). — СҚ, 1933, 2 июнь, № 125.

Әуезұлының сөзі. — Әдебиет майданы, 1933, № 1, 63—65-бет; — Әуезұлы Мұхтар жолдастың баяндамасы. — ҚӘ, 1934, июль, № 16, 8-бет.

«Қыз Жібек» қандай? — СҚ, 1934, 24 ноябрь, № 271.

Жақсы пьеса — сапалы әдебиет белгісі (пікір алысу ретінде). — СҚ, 1934, 28 апрель, № 99; — Кітапта: «Уақыт және әдебиет». А., ҚМКӘБ, 1962, 259—268-бет.

Абай ақындығының айналасы. — Әдебиет майданы, 1934, № 11, 12, 11—20-бет.

Ақ аю туралы — СҚ, 1935, июнь, № 133.

Қалмақаннан не тілер едік. — СҚ, 1935, 12 сентябрь, № 211; — Әдебиет майданы, 1935, № 9, 9—10-бет.

Қазақстанның көркем өнері. — СҚ, 1935, 20 октябрь, № 240; — ҚӘ, 1935, 24 октябрь, № 29.

«СҚ» басқармасына ашық хат. — СҚ, 1935, № 122.

Ревизордың аудармасы туралы. — СҚ, 1936, 3 октябрь, № 228.

Қош бол! — ҚӘ, 1936, 23 июнь, № 24.

Қырғыз дастаны «Манас» — Қ. Ә. 1936, 30 январь, № 4.

Пушкинді қазақшаға аудару тәжірибелері туралы. — СҚ, 1936, 22 январь, № 18; — Кітапта: «Уақыт және әдебиет». А., ҚМКӘБ, 1962, 269—274-бет.

Елубай Өмірзақов. — Кітапта: «Уақыт және әдебиет». А., ҚМКӘБ, 1962, 277—279-бет. (1936)

Шыншыл тәкаппар ақын. — СҚ, 1936, 2 июль, № 159; — Жұлдыз, 1964, № 5. 36—37-бет.

Сәбит Дөнентаев. — Әдебиет хрестоматиясы, 6 класс. А., ҚМБ, 1937, 9—93-бет. Осы кітапта: Сұлтанмахмұт Торайғыров. — 84—86-бет; Мұса молда — 80—81-бет; Некрасов — 66—69-бет; Шевченко — 59—62-бет; Гоголь — 43—47-бет; Лермонтов — 37—40-бет; Алдаркөсе — 11—16-бет; Қамбар жырының қысқаша мазмұны — 3—6-бет.

Сақтық күшейіп, көрегендік артып. — ҚӘ, 1937, 5 фев., № 6.

Мәңгі жасайтын Шота Руставели. —

ҚӘ, 1937, 5 декабрь, № 48; — Кітапта: «Уақыт және әдебиет». А., ҚМКӘБ, 1962, 285—293-бет.

Көркем жырдың ұлы ақыны.— Лениншіл жас, 1937, 26 декабрь, № 225.

Ұлы Отанда зор өнер.— СҚ, 1938, 5 декабрь, № 280.

Дінді әшкерелейтін пьеса.— СҚ, 1938, № 102.

Жұмбақ туралы.— Әдебиет майданы, 1938, № 10, 95—98-бет; — Кітапта: «Уақыт және әдебиет». А., ҚМКӘБ, 1962, 294—300-бет.

Ардақты Жәке.— Әдебиет майданы, 1938, № 5, 67-бет.

Л. Н. Толстой.— Әдебиет хрестоматиясы, 6-класс. А., ҚМБ 1938, 157—160-бет; — Осы кітапта: Алтынсарыұлы Ыбырай, 151—153-бет; А. С. Пушкин, 81-бет; И. А. Крылов, 68—69-бет; Қобыландының Тайбурылы туралы, 52—53-бет; Қырық өтірік мағынасы, 23—24-бет; Алдаркөсе, Жиренше, Қожанасыр әңгімелері туралы, 3—22-бет.

Әбділда ақын.— СҚ, 1939, 8 февраль, № 31. Абайдың идеялық мәдени ізденулері.— ӘЖИ, 1939, № 7, 80—85-бет.

Марабай мен Мардан (Ш. Құсаннов пьесасы туралы).— СҚ, 1940, № 77.

Абай жайын зерттеушілерге.— Екпінді, 1940, 17 июнь, № 138.

Абайдың өмірбаяны.— Кітапта: «Абай Құнанбайұлы шығармалары. II-том. А., ҚКӘБ, 1940, 5—63-бет.

Абай юбилейі туралы.— ҚӘ, 1940, 5 январь, № 2.

Көркем әдебиеттегі Отан сүйгіштік.— Советтік Қарағанды, 1941, 5 июль, № 157.

Асыл елдің алып ұлы.— СҚ, 1942, февраль, № 46.

Иван Андреевич Крылов.— Кітапта: «И. А. Крылов, Мысалдар», А., ҚМКӘБ, 1944, 5—12-бет.

Абай қазақ халқының ұлы ақыны.— Ленин жолы, 1945, 6 июль, № 101.

Абайдың өмірбаяны.— Большевиктік жол, 1945, 27 июнь, № 125.

Абай еңбектерінің биік нысанасы.— СҚ, 1945, 18 август.

Абайдың еңбектері.— Социалистік құрылыс, 1945, 8 август, № 158.

М. Әуезов, Б. Кенжебаев.— Абай—қазақтың ұлы ақыны. А., ҚМКӘБ, 1945, 40-бет.

Халық артисі.— СҚ, 2 апрель, № 67, Кітапта: «Уақыт және әдебиет». А., ҚМКӘБ, 1962, 301—304-бет.

Жалынды жазушы.— Ленин жолы, 1946, 1 февраль, № 15.

Жолы кең жазушы.— СҚ, 1946, 27 январь, № 20.

Қазақ әдебиетінің тарихын жасау мәселелері.— ӘЖИ, 1948, № 2, 72—81-бет; — Труды третьей сессии АН КазССР, 1949, стр. 341—352; — Кітапта: «Уақыт және әдебиет». А., ҚМКӘБ, 1962, 79—92-бет.

Әлішер Навои.— Кітапта: «Әлішер Навои». Таңдамалы шығармалары, А., ҚБМБ, 1948, 5—17-бет.

Жамбылдың айтыстағы өнері.— Қазақ ССР Ғылым академиясының хабарлары, № 55, 1948, 15—24-бет; — Кітапта: «Әр жылдар ойлары». Ал., ҚМКӘБ, 1959, 300—370-бет.

Ертегілер.— Кітапта: «Қазақ әдебиетінің тарихы». А., 1948,—ӘЖИ, 1956, № 3, 110—120-бет; — Кітапта: «Әр жылдар ойлары». А., ҚМКӘБ, 1959, 213—271-бет; — Кітапта: «Қазақ әдебиетінің тарихы». Бірінші кітап. А., ҚазССР ҒА баспасы, 1960, 216—283-бет.

Қозы Көрпеш—Баян сұлу.— Кітапта: «Қазақ әдебиетінің тарихы». 1948, 171—192-бет; Кітапта: «Әр жылдар ойлары». А., ҚМКӘБ, 1954, 272—300-бет.

Қыз Жібек.— Кітапта: «Қазақ әдебиетінің тарихы», 1948, I том; — Кітапта: «Әр жылдар ойлары». А., ҚМКӘБ, 1959, 301—317-бет.

Бағалы еңбек.— СҚ, 1949, 14 август, № 158; —

Кітапта: «Уақыт және әдебиет». А., ҚМКӘБ, 1962, 305—312-бет.

Әбділда Тәжібаев.— Кітапта: «Уақыт және әдебиет». А., ҚМКӘБ, 1962, 93—112-бет, (1949).

Қазақ халқының зорғалымы (Қаныш Сәтпаевтың 50 жасқа толуына).— ӘЖИ, 1949, № 5, 63—68-бет; — Қазақ ССР ҒА хабаршысы, № 4 (49), 1949, 18—23-бет.

Игілікті сапар.— СҚ, 1949, 10 май, № 9.

Тамаша кітап (М. Әуезовтің «Абай» романын жазу жайында тілшіге айтқан сөздері берілген.— М. Б.). Пионер, 1949, № 5, 12—13-бет.

✓ Кейбір ұлт жазушыларының романдары туралы.— ӘЖИ, 1950, № 8, 71—79-бет; — Кітапта: «Уақыт және әдебиет» А., ҚМКӘБ, 1962, 318—336-бет.

Ыбырай Алтынсарин.— қазақ мәдениетінің зор қайраткері.— СҚ, 1950, 11 апрель, № 47; — Кітапта: «Уақыт және әдебиет», А., ҚМКӘБ, 1962, 313—317-бет.

Пушкинмен Абай.— СҚ, 1950, 10 август, № 175.

Абай мұрасы жайында.— СҚ, 1951, 4 февраль, 29; — ҚазССР ҒА хабаршысы, 1951, № 2 (71), 127—137-бет.

Сөз басы.— Кітапта: «Қырғыз жырлары», А., ҚМКӘБ, 1951.

Қазақтың әдеби тілі туралы.— ӘЖИ, 1951, № 4, 59—70-бет.

Бейбітшілік әлем тілі.— ӘЖИ, 1951, № 10, 27—29-бет.

Творчестволық өсу.— Советтік Қарағанды, 1952, 24 декабрь, № 252.

Өнер өрінде (жазушы Ф. Мұстафиннің 50 жылдығына).— ӘЖИ, 1952, № 12: 95—103-бет. Кітапта: «Уақыт және әдебиет», А., ҚМКӘБ, 1962, 337—347-бет.

Драматургия заңы туралы кейбір ойлар.— ӘЖИ, 1953, № 12, 102—108-бет; — Кітапта: «Уақыт және әдебиет». А., ҚМКӘБ, 1962, 355—563-бет.

Реалистік драма жолында.— ӘЖИ, 1954, 11, 76—99-бет; — Кітапта: «Қазақстан жазушыларының III съезі» А., ҚМКӘБ, 1956, 53—89-бет.

Қазақ халқының ұлы ақыны.— ӘЖИ, 1954, № 9, 3—15-бет;—Кітапта: «Абай Құнанбаев шығармаларының толық жинағы» II том, А., ҚазССР ҒА баспасы, 1954, 1—15-бет; — Кітапта: «Уақыт және әдебиет» А., ҚМКӘБ, 1962, 366—384-бет.

Көркем әдебиет тілі туралы — СҚ, 1954, 24 февраль, № 46.

Жүрекпен туысқандар (Украинаның 300 жылдығы туралы).— СҚ, 1954, 17 январь, № 14.

Абай романының жазылу жайынан.— ӘЖИ, 1955, № 3, 93—104-бет.

Көркем аударманың кейбір теориялық мәселелері.— ҚӘ, 1955, 7 октябрь, № 4;— Кітапта: «Уақыт және әдебиет». А., ҚМКӘБ, 1962, 385—393-бет.

Мәңгілік кепілі.— ҚӘ, 1955, 22 апрель, № 16;— Кітапта: «Уақыт және әдебиет». А., ҚМКӘБ, 1962, 247—250-бет.

Сәт сапарға дос ниет.— ҚӘ, 1955, 14 январь, № 1.

Мәлік Ғабдуллинге жауап.— ҚӘ, 1955, 11 ноябрь, № 45;— Кітапта: «Әр жылдар ойлары». А., ҚМКӘБ, 1959, 371—381-бет.

Байсалды зерттеу қажет.— ҚӘ, 1955, 24 июль, № 25.

Өмір мен шығарма.— ҚӘ, 1956, 27 апрель, № 17; — Кітапта: «Уақыт және әдебиет». А., ҚМКӘБ, 1962, 390—400-бет.

Отаршылдық — масқарашылдық.— ҚӘ, 1956, 17 февраль, № 7.

Мұхтар Әуезовтің съезді ашардағы сөзі.— Кітапта: «Қазақстан жазушыларының III съезі». А., ҚМКӘБ, 1956, 3—5-бет.

Дүние жүзілік маңызы бар мәселе.— ҚӘ, 1956, 6 январь, № 1.

Майдағы ойлар.— СҚ, 1956, 1 май, № 101.

Қазақ ертегілері. М. Әуезов, Е. Ысмайы-

лов.—Кітапта: «Қазақ ертегілері». А., ҚМКӘБ, 1957, 7—36-бет.

Ұлы ақын ағартушы Абай Құнанбаев.—Кітапта: «Қазақ ССР тарихы». I том. А., ҚМКӘБ, 1957, 488—499-бет.

Абайдың өмірбаяны.—Кітапта: «Абай» (Ибраһим) Құнанбаев II том. А., ҚМКӘБ, 1957, 5—66-бет.

Өнер ағысы.—ҚӘ, 1957, 7 ноябрь, № 45.

Ірі оқымысты.—ҚӘ, 1957, 5 декабрь, № 49.

Октябрь өркені.—(Қазақ совет әдебиетінің 40 жылдығына).—ҚӘ, 1957, 17 ноябрь, № 46.

Дара ақындық творчествосының туып дами бастауы.—Кітапта: «Қазақ ССР тарихы. I том». А., ҚМБ, 1957, 378—382-бет.

Қазақтың ауыз әдебиеті.—Кітапта: «Қазақ ССР тарихы. I том», А., ҚМБ, 1957, 212—232-бет.

Халықтық «Бустан».—ҚӘ, 1958, 12 декабрь, № 50.

Ардақты оқушы! —Кітапта: «Азия, Африка ақындары». А., ҚМКӘБ, 1958, 3—5-бет.

Үзілмес достық өреніміз.—СҚ, 1958, 12 декабрь.

Мүшайра.—ҚӘ, 1958, 3 октябрь, № 40.

Ташкент конференциясы.—ҚӘ, 1958, 10 октябрь, № 41.

Оянған халықтар үні.—Жұлдыз, 1958, № 9. 14—15-бет.

Әдебиетіміздің туысқандығы.—ҚӘ, 1959, 15 май, 251—254-бет.

Әлемнің ұлы азаматы.—Кітапта: «Уақыт және әдебиет». А., ҚМКӘБ, 1962.

Сын болашаққа мегзесін.—ҚӘ, 1959, 30 октябрь, № 44.

Әр жылдар ойлары. А., ҚМКӘБ, 1959, 555 бет.

Абай (Ибраһим) Құнанбайұлы.—Кітапта: «Әр жылдар ойлары». А., ҚМКӘБ, 1959, 7—190-бет; —Осы кітапта: Орыс классиктерімен Абай—191—220-бет.—Абай еңбектерінің

биік нысанасы — 206—212-бет; — Айтыс өлеңдері — 318—359-бет.

Кіріспе:— Кітапта: «Қазақтың халық жұмбақтары». А., ҚМКӘБ, 1959, 3—12-бет.

Біздің жауапкершілігіміз.— ҚӘ, 1959, 28 август.

Қайта туған халықтың әдебиеті.— Кітапта: «Советтік Қазақстан». 1920—1960. А., Қазақ ССР ҒА баспасы, 1960.

Заман шарты.— ҚӘ, 1960, 28 октябрь, № 44;— Кітапта: «Уақыт және әдебиет». А., ҚМКӘБ, 1962.

Әкел достық қолыңды, бауырларым! — ҚӘ, 1960, 21 октябрь, № 43.

Жыл келгендей жаңалық сеземіз.— Лениншіл жас, 1960, 28 декабрь, № 254.

Орыс әдебиетінің шырқау биігі.— ҚӘ, 1960, 29 январь, № 5;— Кітапта: «Уақыт және әдебиет». А., ҚМКӘБ, 1962, 414—417-бет.

Жүрекке жүрек шалыссын.— Кітапта: «Уақыт және әдебиет». А., ҚМКӘБ, 1962, 411—413-бет. (1960).

Жүрек қазынасы — ҚӘ, 1960, 1 январь, № 1. Айтыс.— Кітапта: «Қазақ әдебиетінің тарихы». Бірінші кітап. А., Қазақ ССР ҒА баспасы, 1960, 671—714-бет.

Дәстүр мен жаңашылдық жайында.— ҚӘ, 1960, 28 август, № 35.

Ынтымақ.— ҚӘ, 1960, 23 сентябрь, № 39.

Қазіргі роман және оның геройы.— ҚӘ, 1961, 26 май, № 22.

Өрлеу егіз қатар болсын.— ҚӘ, 1961, 20 январь, № 4.

Алғы сөз.— Кітапта: «Манас — қырғыз халқының батырлық дастаны». А., ҚМКӘБ, 1961.

«Жолдастар! Өткен төрт күн...» — Кітапта: «Әдеби мұра және оны зерттеу». А., ҚазССР ҒА баспасы, 1961, 347—365-бет.

Алғы сөз.— Кітапта: «Рүстем дастан» Фердауси шахнамасының ізімен жырлаған халық ақыны Тұрмағамбет Ізтілеуов. А., ҚМКӘБ, 1961, 7-бет.

Мағауия Құнанбаев.— Кітапта: «XVIII—

ХІХ ғасырлардағы қазақ әдебиеті». Бірінші кітап. А., Қазақ ССР ҒА баспасы, 1961, 485—492-бет.

А қ ы л б а й Қ ұ н а н б а е в.—Кітапта: «ХVІІІ—ХІХ ғасырдағы қазақ әдебиеті». Бірінші кітап. А., Қазақ ССР ҒА баспасы, 1961, 477—484-бет.

А б а й Қ ұ н а н б а е в.—Кітапта: «ХVІІІ—ХІХ ғасырлардағы қазақ әдебиеті». Бірінші кітап. А., Қазақ ССР ҒА баспасы, 1961, 333—476-бет.

✓ Т у ы с ы м ы з, д о с ы м ы з б і з д і ң.—ҚӘ, 1961, 10 март, № 11;—Кітапта: «Уақыт және әдебиет». А., ҚМКӘБ, 1962, 418—420-бет.

✓ Әдебиеттер байланысы туралы.—ҚӘ, 1962, 15 май, № 19.

✓ Т а г о р д ы ң к е м е ң г е р л і г і.—Кітапта: «Уақыт және әдебиет». А., ҚМКӘБ, 1962, 421—425-бет.

Біз жаңалық табу жолындамыз.—Кітапта: «Уақыт және әдебиет». А., ҚМКӘБ, 1962, 409-бет.

А у ы р қ а з а.—Кітапта: «Уақыт және әдебиет». А., ҚМКӘБ, 1962, 401—404-бет.

Космос дәуірінде әдебиетті қайтеміз?—Кітапта: «Уақыт және әдебиет». А., ҚМКӘБ, 1962, 406—408-бет.

У а қ ы т ж әне ә д е б и е т. А., ҚМКӘБ, 1962, 428 бет.

✓ С С С С Р х а л ы қ т а р ы ә д е б и е т і н і ң ө р к е н д е у і.—Кітапта: «Уақыт және әдебиет». А., ҚМКӘБ, 1962, 113—148-бет.

Қ ы р ғ ы з д ы ң б а т ы р л ы қ э п о с ы «М а н а с».—Кітапта: «Уақыт және әдебиет». А., ҚМКӘБ, 1962, 175—234-бет.

«Манас» эпосының халықтық нұсқасы керек.—Кітапта: «Уақыт және әдебиет». А., ҚМКӘБ, 1962, 235—244-бет.

Қ а з а қ х а л қ ы н ы ң э п о с ы м е н ф о л ь к л о р ы.—Кітапта: «Уақыт және әдебиет». А., ҚМКӘБ, 1962, 34—78-бет.

7. М. О. ЭУЕЗОВТИҢ ОРЫС ТІЛІНДЕ ШЫҚҚАН МАҚАЛАЛАРЫ, ЗЕРТТЕУЛЕРІ

На литературной стройке.— Литературный Казахстан, 1934, 1 мая, № 2, стр. 2.

Над чем я работаю.— Казправда, 1934, 8 январь, № 7.

Искусство Казахстана.— Советское искусство, 1935, 17 января, № 3, стр. 2.

Абай— казахский классик.— Литературный Казахстан, 1935, № 2, стр. 5—9.

Казахские писатели о Максиме Горьком.— Литературный Казахстан, 1936, № 3, стр. 83—84.

Лучший друг национальных литератур.— Казправда, 1936, 20 июня, № 140;— В книге: «Мысли разных лет». А., КГИХЛ, 1959, стр. 244—248.

За большие художественные обобщения.— Казправда, 1936, 18 апреля, № 90.

Жалмауыз будет раздавлен.— Казправда, 1937, 28 январь, № 22.

Бессмертный поэт.— Литературный Казахстан, 1937, № 11—12, стр. 59—63;— В книге: «Мысли разных лет». А., КГИХЛ, 1961, стр. 244—256.

Золотые ключи.— Казправда, 1937, 1 мая, № 99.

Вершина социалистической культуры.— Казправда, 1938, 18 июня, № 139.

Джамбул и народные акыны.— Литературный Казахстан, 1938, июнь, стр. 83—92;— В книге: «Мысли разных лет». А., КГИХЛ, 1959, стр. 66—75.

Джамбул и народная поэзия.— Казправда, 23 мая, № 117.

Мудрый певец, нашедший юность свою.— Казправда, 1938, 23 декабря, № 294.

Эпос и фольклор казахского народа.— Литературный критик, 1939, № 10—11, стр. 210—233; В книге: «Мысли разных лет», А., КГИХЛ, 1961, стр. 77—123.

Очерки истории Казахской литера-

туры. М. Ауэзов и Л. Соболев часть первая, эпос и фольклор.— Литература и искусство Казахстана, 1939, № 8—9, стр. 91—116.

Идейно-культурное искание Абая.— Литература и искусство Казахстана, 1939, № 7, стр. 36—38; — В книге: «Мысли разных лет». А., КГИХЛ, 1959, стр. 453—456.

Идейно-культурное наследство Абая.— Казправда, 1939, 23 июня, № 142; — Акмолинская правда, 1940, 10 август, № 184.

Казахский эпос и дореволюционный фольклор.— В книге: «Песня степей». Москва, Госуд. изд. худож. литературы, 1940, стр. 11—16.

Абай Кунанбаев. Жизнь и творчество.— В книге: «Абай Кунанбаев. Лирика и поэмы». Москва, 1940, стр. 11—30; — Литература и искусство Казахстана, 1940, № 6, стр. 50—61.

Некоторые вопросы развития казахского литературного языка.— Литературная газета, 1951, 4 октября, № 118.

Под знаменем мира и дружбы.— Правда, 1951, 6 сентября, № 248.

Маяк коммунизма на востоке.— Казправда, 1951, 18 февраля, № 41.

Канал народной славы (К открытию Волго-Донского судоходного канала).— Литературная газета, 1952, № 90.

Реальность советской жизни.— Новое время, 1952, № 45, стр. 14—17.

Творческий рост.— Литературная газета, 1952, 16 декабря № 150.

Непереходящее в минувшем.— Известия, 1952, 3 января, № 2.

Творческие планы писателя.— Литературная газета, 1953, 1 января, № 1.

✓ Вся наша работа за мир.— Октябрь, 1953, № 11, стр. 134—136.

Заметки о теории советской драмы.— Литературная газета, 1953, 1 декабря, № 142.

Жизнь и творчество Абая.— Новый мир,

1954, № 7, стр. 233—245; — В книге: «Мысли разных лет». А., КГИХЛ, 1961, стр. 129—152.

Великий сын народа.— Советский Казахстан, 1954, № 10, стр. 119—123.

Общее дело советских литераторов.— В книге: «В братском единстве». Советский писатель, Москва, 1954, стр. 61—66; — Правда, 1954, 2 августа, № 214.

Великий поэт казахского народа Абай Кунанбаев.— Москва, «Знание». 1954, стр. 23.

На пути к реалистической драме.— Советский Казахстан, 1954, № 11, стр. 97—106; — В книге: «Мысли разных лет». КГИХЛ, А., 1961, стр. 183—204.

Путь Абая.— Литературная газета, 1954, 13 ноября, № 135.

Наше общее дело.— Литературная газета, 1954, 14 декабря № 148.

Народность и реализм Абая.— Литературная газета, 1954, 7 сентября, № 107; — Ученые записки Казахского государственного университета, т. XIX, 1955; стр. 1—6; — В книге: «Мысли разных лет». А., КГИХЛ, 1961, стр. 205—212.

Больше бумаги для книг. Василий Ажаев, Мухтар Ауэзов и др.— Литературная газета, 1959, 28 сентября, № 116.

Труд во имя счастья людей.— Литературная газета, 1954, 1 мая, № 52.

Родной брат.— Дружба народов, 1954, № 2, стр. 287—288; — В книге: «Мысли разных лет». А., КГИХЛ, 1961, стр. 180—182.

Резолюция второго всесоюзного съезда советских писателей. По докладу: А. А. Суркова и содокладам: А. Е. Корнейчука, П. Г. Антокольского, М. Ауэзова и др.— Советский Казахстан, 1955, № 2, стр. 11—14.

События мирового значения.— Литературная газета, 1955, 31 декабря, № 156.

Художественные переводы литера-

тур народов СССР.—П. Антокольский, М. Ауэзов, М. Рыльский.— Дружба народов, 1955, № 2, стр. 161—176.

Новая весна Казахстана.— Правда, 1955, 31 апреля, № 120.

Всегда с нами.— Советская культура, 1955, 22 апреля, № 51.

Священный долг.— Литературная газета, 1955, 1 мая, № 52.

Молодости древней земли.— Казправда, 1955, 10 мая.

О значении русского языка для нашего народа.— Учительская газета, 1956, 9 мая, № 36.

Высокое призвание.— Литературная газета, 1956, 28 января, № 12.

Плечом к плечу.— Советская Россия, 1956, № 89.

Ф. И. Достоевский и Чокан Валиханов.— Дружба народов. № 3, март, 1956, стр. 154—155; — В книге: «Мысли разных лет». А., КГИХЛ, 1961, стр. 272—276.

Позор колонизаторам.— Литературная газета, 1956, 7 ноября, № 133.

Колониализму позор.— Огонек, 1956, № 8, стр. 5—6; — В книге: «Мысли разных лет». А., КГИХЛ, 1961, стр. 52—57.

Наш советский путь развития.— Литературная газета, 1957, 12 декабря, № 148.

Истоки творческой силы.— Литературная газета, 1957, 7 сентября, № 108.

Благородный сплав.— Известия, 1957, 6 ноября, № 264.

Любите родной язык, родную литературу! — Учитель Казахстана, 1957, 28 марта, № 14.

Советские люди о независимости Индии.— Новое время, 1957, № 32, стр. 16.

Свет зари негасимой.— Советский Казахстан, 1957, № 11, стр. 6—9.

О развитии литературы Средней Азии и Казахстана в эпоху социализма. М. О. Ауэзов и Е. В. Лизунова.— Советское востоковедение 1957, № 5, стр. 121—129.

Из истории казахской литературы. М. О. Ауэзов и Е. В. Лизунова.— Вестник АН КазССР, 1957, ноябрь.

После долгих лет.— Новое время, 1957, № 32, стр. 16.

Писатели рассказывают.— Культура и жизнь, 1957, № 1, стр. 12—13.

Развитие литератур народов СССР.— В книге: «Очерк истории казахской советской литературы». А., изд. Академии наук КазССР, 1958, стр. 457—468; — В книге: «Развитие литератур народов СССР», Москва, издат. АН СССР, 1960, стр. 349—366; — В книге: «Мысли разных лет». А., КГИХЛ, 1961, стр. 226—243.

Путь добрый.— Литературная газета, 1958, 23 октября, № 127.

Рожденные революцией (перевод З. С. Кедриной).— Дружба народов, 1958, № 11, стр. 219—226; — В книге: «Мысли разных лет». А., 1961, стр. 35—51.

К звездам.— Казправда, 1958, 1 января, № 1.

В цветущем саду.— Правда, 1958, 12 декабря, № 346.

Неукротимая воля.— Литературная газета, 1958, 28 октября, № 129.

Заряд вдохновения.— Литературная газета, 1958, 23 декабря, № 152.

Великий поэт казахского народа.— В книге: «Абай Кунанбаев. Избранное». А., КГИХЛ, 1958, стр. 5—27.

Поэзия казахского народа.— Антология казахской поэзии. А., КГИХЛ, 1958, стр. 3—11.

Путь добрый.— Литературная газета, 1958, 23 октября, № 127.

Новые горизонты.— Литературная газета, 1958, 9 октября, № 121.

Создать народный вариант «Мана-

са».— В книге: «Мысли разных лет». А., КГИХЛ, 1959, стр. 446—555.

Особенности развития литератур социалистических наций.— Коммунист, 1959, № 12, стр. 69—80.

Наша ответственность.— Литературная газета, 1959, 22 августа, № 104.

Размышление об эпосе семилетки.— Литературная газета, 1959, 18 мая.

Зоны ужаса.— Литературная газета, 1959, 9 июня, № 72.

Родина, народ, партия.— Знамя, 1959, № 1, стр. 4—5.

Моя работа над романом об Абае.— Вопросы литературы, 1959, № 6, стр. 93—110.

Как я работал над романами «Абай» и «Путь Абая».— В книге: «Мысли разных лет». 1959, стр. 397—413.

Народный «Бустан».— Культура и жизнь, 1959, № 2, стр. 33—36.

О родном Казахстане.— Труд, 1959, 15 ноября, № 266.

60-летие академика К. И. Сатпаева.— П. Я. Авров, М. О. Ауэзов.— Вестник АН КазССР, № 4, 1959, стр. 57—61.

✓ Братство наших литератур.— Правда, 1954, 8 мая, № 128.

✓ Живая легенда.— Правда, 1959, 8 ноября, 312.

Светлая вершина русской литературы.— В книге: Литературное наследство. Чехов, т. 68, Москва, изд. АН СССР, 1960, стр. 11—12; — В книге: «Мысли разных лет», 1961, стр. 277—279.

Это смелее любой мечты.— Правда, 1960, 18 мая, № 139.

Служим одному делу.— Учитель Казахстана, 1960, 9 августа, № 32.

Человек мира.— Казправда, 1960, 22 апреля, № 95; — В книге: «Мысли разных лет», А., 1961, стр. 7—10.

«Дорогие друзья, позвольте мне...» — В книге: Ташкентская конференция писателей стран

Азии и Африки. Ташкент, Госуд. изд. худ. литературы, УзССР, стр. 122—126.

Мы хотим слышать и ваш голос. М. Ауэзов, Н. Грибачев.— Литературная газета, 1960, 17 мая, № 58.

Требование времени.— Литературная газета, 1960, 22 октября, № 126; В книге: «Мысли разных лет», А., 1961, стр. 11—17.

На пороге шестидесятого.— Современный восток, 1960, № 1, стр. 2—3.

Слово к друзьям. Мухтар Ауэзов, К. Жандарбеков, Е. Серкебаев, А. Кастеев.— Советская культура, 1961, 24 июня, № 74.

Современный роман и его герои.— Литературная газета, 1961, 20 мая, № 60; В книге: «Мысли разных лет», А., 1961, стр. 58—65.

Современники о своем герое.— Литературная газета, 1961, 13 апреля, № 45.

Брат наш, друг наш.— Литературная газета, 1961, 9 марта, № 3; — В книге: «Мысли разных лет». А., 1961, стр. 280—282.

Мысли разных лет.— А., КГИХЛ, 1961, 541 стр.

О традиционном и новаторском.— В книге: «Мысли разных лет». А., 1961, стр. 18—23.

Заметки о теории современной драмы.— В книге: «Мысли разных лет». А., 1961, стр. 175—179.

Сказки. Перевод И. Дюсенбаева и Е. В. Лизуновой.— В книге: «Мысли разных лет». А., 1961, стр. 283—350.

Айтыс. Перевод И. Дюсембаева и Е. В. Лизуновой.— В книге: «Мысли разных лет», А., 1961, стр. 351—394.

Козы Корпеш и Баянсулу.— В книге: «Мысли разных лет». А., 1961, стр. 395—430.

Киз Жибек. Перевод И. Дюсенбаева и Е. В. Лизуновой.— В книге: «Мысли разных лет». А., 1961, стр. 431—453.

Киргизский героический эпос «Ма-

на с».— В книге: «Мысли разных лет». А., 1961, стр. 453—541.

Человек мира.— В книге: «Мысли разных лет». А., 1961, стр. 7—10.

Доброе начало.— Ленинская смена, 1961, 9 апреля, № 71, стр. 3.

Пусть крепнут крылья для полета.— Литературная газета, 1962, 20 ноября, № 138.

8. М. О. ӘУЕЗОВ ЖАРИЯЛАҒАН ОҚУЛЫҚТАР, ХРЕСТОМАТИЯЛАР, ӘДЕБИ НҰСҚАЛАР

Бұхар жырау сөздері (Көкбай ақсақалдың айтуынша).— Таң, 1925, № 1, 89—90 бет.

Жаман бақсының сарыны.— Таң, 1925, № 1, 90—91-бет.

Сыбан Сарыбай ақынның Сұлтанбай төреге айтқан сөзі (Көкбай ақсақалдың айтуынша).— Таң, 1925, № 1, 76—77-бет.

Абайдың басылмаған сөздері.— Таң, 1925, № 1.

Ай, Таңсықтың қоштасқаны (Жанақ ақын айтуындағы «Қозы Көрпеш — Баяннан»).— Таң, 1925, № 2, 71—72-бет.

Жомарт сарыны.— Таң, 1925, № 2, 78—79-бет.

Сыбан Ақтайлақ би (Көкбай ақсақалдың айтуынша).— Таң, 1925, № 2, 72—73-бет.

Алтыбай ақынның Тіленшіге айтқан сөздері.— Таң, 1925, № 3, 67—88-бет.

Күдері қожаның Қарқаралы тауымен қоштасқаны.— Таң, 1925, № 4, 99—102-бет.

Абылай орыспен соғысамын дегенде Бұхар жыраудың айтқан біртолғауы.— Таң, 1925, № 4, 96—99-бет.

Новый аул. 2-ая книга для чтения по русскому языку для казахских детей, школ I ступени. г. Кызыл-Орда, 1929, 250 стр.

Новый аул. Русский букварь для казахских детей. Кзыл-Орда, 1929, 115 стр.

Жеткіншек.—Ересек жастар мектебіне арналған оқу құралы. Қазақстан баспасы, 1930, 196 бет.

XIX ғасыр мен XX ғасыр басындағы қазақ әдебиетінің оқу кітабы. Жолдыбайұлы М., Әуезұлы М., Қоңыратбайұлы Ә. 1933. 163 бет.

Абай Құнанбайұлы. Жинаушы: Әуезұлы Мұхтар. Қазақстан баспасы, 1933, 410 бет.

Қозы Көрпеш—Баян сұлу.—А., Қазақстан көркем әдебиет баспасы, 1936, 75 бет.

Әдебиет хрестоматиясы. Орталау, орта мектептердің 6-класына арналған А., ҚМБ, 1937, 99 бет; 1938, 176 бет.

9. М. О. ӘУЕЗОВТИҢ ҚАТЫСУЫМЕН ШЫҚҚАН КІТАПТАР

Абай Құнанбайұлы. Таңдамалы өлеңдері А. ҚКӘБ, 1934.

Абай Құнанбайұлы шығармалары. Өлеңдер, поэмалар, I том, А., ҚКӘБ, 1939.

Абай Құнанбайұлы шығармалары. II том, А., ҚКӘБ, 1940.

Жәңгір (қалмақ халқының ұлы эпосы). Аударғандар: А. Тоқмағамбетов, Ж. Саин, Қ. Бекхожин, Қ. Аманжолов, редакторы М. Әуезов. А., ҚКӘБ, 1940.

Абай Құнанбаев шығармаларының толық жинағы. А., ҚКӘБ, 1945.

Қазақ ССР ҒА хабарлары. № 55, серия литературная, вып. 6, А., 1948.

Әлішер Новаи. Таңдамалы шығармалары. А. ҚБМБ, 1948.

Қазақ әдебиетінің тарихы. I том. Фольклор А., Қазақ ССР ҒА баспасы, 1948.

Қазақ совет әдебиетінің очеркі. А., 1949.

Абай Құнанбаев шығармаларының толық жинағы. А., ҚБМБ, 1949.

Иса Байзақов шығармалары. А., ҚМКӘБ, 1951.

История Казахской ССР. I том. Издательство АН КазССР, А., 1957.

Абай Құнанбаев шығармаларының екі томдық толық жинағы. I—II том, А., ҚМКӘБ, 1957.

Қазақ ССР тарихы. I том, А., ҚМБ, 1957.

Жамбыл Жабаев. Шығармалар. А., ҚМКӘБ, 1957.

Қазақ ертегілері. А., ҚМКӘБ, 1957.

Советское востоковедение, № 5. Издательство АН СССР, Москва, 1957.

Джамбул Джабаев. Избранные произведения. А., Казахское госуд. издательство художественной литературы, 1958.

Очерки истории казахской советской литературы. А., Издательство АН КазССР, 1958.

Қамбар батыр. А., ҚазССР ҒА баспасы, 1959.

История Казахской ССР. II том, А., издательство АН КазССР, 1959.

Қазақ әдебиетінің тарихы. Бірінші кітап. А., Қазақ ССР ҒА баспасы, 1960.

Очерки истории казахской советской литературы. Москва, издательство АН СССР, 1960.

Қамбар батыр. Қазақ ССР ҒА баспасы, 1960.

Қазақ ССР тарихы. II том. Социализм дәуірі. А., Қазақ ССР ҒА баспасы, 1961.

Әдеби мұра және оны зерттеу. А., Қазақ ССР ҒА баспасы, 1961.

XVIII—XIX ғасырлардағы қазақ әдебиеті. Бірінші кітап.— А., Қазақ ССР ҒА баспасы, 1961.

10. М. О. ӘУЕЗОВ ТУРАЛЫ ҚАЗАҚ ТІЛІНДЕ ЖАРИЯЛАНҒАН МАҚАЛАЛАР, ЗЕРТТЕУЛЕР

Талап азаматы. Игілікті іс («Еңлік-Кебек» туралы.) — Сары арқа, 1917, № 2.

Сауықта болған («Ел ағасы» пьесасының қойылуы туралы). — Қазақ тілі, 1921, 26 февраль, № 222.

Уәкілдер келді. — Қазақ тілі, 1921, 12 январь, № 150.

Төңкеріс комитеті (губрепком) сайланды. — Қазақ тілі, 1921, 15 июнь, № 130.

Семейде екінші губерналық кеңестер тобы. — Қазақ тілі, 1921, 27 август, № 137.

Сөзден іске. — Қазақ тілі, 1922, 26 февраль, № 30. Данил Қорғансыздар. (Әуезұлының «Бәйбіше, Тоқалына» тексеру). — Сана, 1924, № 2—3. 99—112-бет.

Жауқашар. Еңлік-Кебек. Еңбекші қазақ, 1925, № 419, 10 декабрь.

Мұстафа. Қаракөз. — Еңбекші қазақ, 1927, № 281.

Орынбайұлы Жұмабай. Қаракөз. — Жыл құсы, 1928, № 2, 87—98-бет.

О. Беков. Октябрь мерекесіне театр даярлығы. — СҚ, 1932, № 254, 4 ноябрь.

Өтепұлы. Көркем әдебиет социалдық ұрылыс қарқынынан қалыспасын. — СҚ, 1932, № 284, 12 декабрь.

Орымбек. Еңлік-Кебек жайында. СҚ, 1933, 3 июнь, № 126.

Қазақ жазушылары (альбом). — А., Қазақстан баспасы, 1934, 20 бет.

С. Мұқанов. Халық қазынасын дұрыс пайдаланайық. — СҚ, 1939, № 47, 27 февраль.

Е. Ысмайылов. «Абай романы туралы». — Майдан, 1945, № 2, 88—94-бет.

Ә. Тәжібаев. Мұхтар Әуезов. — Лениншіл жас, 1946, 4 апрель, № 15.

Қ. Жармағамбетов. «Абай» романы туралы.— Коммунист, 1948, № 6, 34—42-бет.

С. Бәйішев. Ұлы орыс әдебиетінің әсері.— СҚ, 1949, 10 май, № 9.

М. Ғабдуллин. «Абай» романы совет әдебиетінің зор табысы.— ӘЖИ, 1949, № 7, 76—84-бет.

Қ. Жармағамбетов. Ұлы сыйлық алған шығарма.— СҚ, 1949, 12 апрель, № 71.

Ғ. Мүсірепов және Қ. Жармағамбетов. Мұхтар Әуезов. Қазақ совет әдебиеті тарихының очеркі. А., 1949, 142—168-бет.

Л. Соболев. Қазақ прозасының жеңісі.— СҚ, 1949, 24 апрель.

Т. Култелеев. «Абай» романындағы қазақтың әдет-ғұрып заңдары.— ӘЖИ, 1950, № 12, 66—71-бет.

Т. Нұртазин. «Ақын аға» романы.— СҚ, 1951, 2 февраль, № 27.

Т. Ахтанов. М. Әуезовтің «Абай» және «Абай жолы» романдары туралы.— ӘЖИ, 1953, № 10, 112—122-бет.

Ғ. Мүсірепов. Қазақ совет прозасы туралы.— ӘЖИ, 1954, № 11.

М. Базарбаев, Т. Бейісов. Мұхтар Әуезов.— Кітапта: М. Базарбаев, Т. Бейісов. Қазақ әдебиеті. 10-класс, 1954.

Қ. Нұрмаханов. Абай образы көркем әдебиетте. СҚ, 1954, 31 август.

А. Нұрқатов. Шындық және шеберлік. ӘЖИ, 1955, № 6, 7, 8.

Э. Шашкин. М. Әуезовтің стиль ерекшеліктері туралы бір-екі сөз.— Қ. Ә. 1956. 8 июнь.

Х. Сүйіншалиев. Абай туралы романдардың соңғы кітабы.— СҚ, 1956, 12 август.

С. Ордалиев. Конфликт және характер.— ӘЖИ, 1956, № 2.

А. Нұрқатов. М. Әуезовтің творчествосы (Қазақ орта мектептерінің әдебиет мұғалімдері үшін материал).— А., 1956.

А. Нұрқатов. «Абай жолы». — Коммунизм таңы, 1956, 2 сентябрь.

Р. Бердібаев. «Абай жолы» — ҚӘ, 1956, 31 август. ✓

З. Ахметов. Мұхтар Әуезовтің «Абай» эпопеясындағы әйел образдары. — Кітапта: «Қазақтың тұңғыш эпопеясы». А., 1957, 95—112-бет.

С. Бәйішев. Дарынды ғалым. — ҚӘ, 1957, 4 октябрь, № 40.

М. Қаратаев. Қазақтың тұңғыш эпопеясы. — Кітапта: «Қазақтың тұңғыш эпопеясы». 1957, 3—32 бет.

Қ. Құттыбаев. Эпопеядағы халық өкілдерінің образы. — Кітапта: «Қазақтың тұңғыш эпопеясы». А., 1957, 58—72-бет.

Ғ. Мұсабаев. Қазақтың әдеби тілін дамытқан эпопея. Кітапта: «Қазақтың тұңғыш эпопеясы», А., 1957, 129—170-бет.

А. Нұрқатов. Абай және оның дәуірі эпопеяда. Кітапта: «Қазақтың тұңғыш эпопеясы». А., 1957, 33—57-бет.

Т. Нұртазин. «Абай», «Абай жолы» романдарындағы Құнанбай мен Құнанбай типтестері. — Кітапта: «Қазақтың тұңғыш эпопеясы», А., 1957.

А. Нұрқатов. Мұхтар Әуезов («Монографиялық очерк»). — А., ҚМКӘБ, 1957.

С. Ордалиев. «Еңлік-Кебек» сахнада. — Коммунизм таңы, А., 1957, 20 март.

Қаныш Сәтпаев. Үлкен талант иесі. — ҚӘ, 1957, 28 сентябрь, № 39.

М. С. Сильченко, Н. С. Смирнова. — М. Әуезовтің творчестволық жолы. А., 1957.

Қ. Шаңғытбаев. Сүйер ұлың болса, сен сүй, сүйенерге жарар ол. — ҚӘ, 1957, 28 сентябрь, № 39.

З. Шашкин. «Абай романының көркемдік ерекшеліктері. — Кітапта: «Қазақтың тұңғыш эпопеясы». 1957, 113—128-бет.

В. Вынту. Революция және Әуезов Мұхтардың өмірбаяны.— ҚӘ, 1958, 24 январь, № 4.

Р. Бердібаев. Социалистік реализм туралы.— Жұлдыз, 1958, № 3.

Р. Бердібаев. Жазушы даңқы.— Коммунизм туы, 1959, 24 май.

Ә. Дербісалин. Әдебиет ғылымының үлкен табысы.— ҚӘ, 1959, 25 декабрь, № 52.

Ғ. Мүсірепов. «Абай» романы туралы.— Кітапта: М. О. Әуезовке. 60 жылдығына арналған мақалалар жинағы. А., ҚазССР ҒА баспасы, 1959, 30—44-бет.

С. Ордалиев. Мұхтар Әуезовтің драмалық шығармалары.— Қазақ тілі мен әдебиеті, 1959, № 4.

Ә. Рахымжанов. Абай жолы—халық жолы.— ҚӘ, 1959, 24 апрель, № 18.

Қ. Сәтпаев. Қазақ совет әдебиетінің көрнекті шығармасы.— Кітапта: М. О. Әуезовке. 60 жылдығына арналған мақалалар жинағы. А., ҚазССР ҒА баспасы, 1959, 26—29-бет.

Б. Уахатов. Көркем әдебиет шығармаларының сюжеті мен өмір шындығының байланысы.— А., Қазақ ССР Ғылым академиясының хабарлары, 1959, филология және өнер тану сериясы. Шығ. 3 (13), 23—34-бет.

С. Ордалиев. Драматургиядағы социалистік реализм мәселесі.— Жинақ, Қазақ совет әдебиетінің кейбір мәселелері, 1960;— Драматургиядағы типтік характер жайында;— Жинақ. Социалистік реализм туы астында, 1960.

Р. Бердібаев. Өмір мен роман.— ҚӘ, 1960. 21 декабрь.

Б. Уахатов. «Абай жолы» романының көркемдік ерекшеліктері жайында.— А., ҚазССР ҒА хабарлары, филология және өнер тану сериясы, шығ. I (14), 1960, 66—75-бет.

Т. Нұртазин. «Қараш-қараш».— Жұлдыз, 1961, № 6, 140—146-бет.

Р. Бердібаев. Сюжет пен тартыс.— Қазақ ССР ҒА хабарлары, филология және өнер тану сериясы, 3 (19), 1961, 34—41-бет.

Аса көрнекті жазушы, ғалым, қоғам және мемлекет қайраткерін еске түсіру;— Қазақ ССР ҒА хабаршысы, 1961, № 7 (96), 20—23-бет.

Р. Бердібаев.— Әуезовтің екі хаты.— ҚӘ, 1962, 28 сентябрь;— Жазушының кейіпкерлерімен кеңесі.— Жұлдыз, № 9, 1962, 127—135-бет;— Қазақ романдарындағы тартыс туралы.— Жұлдыз, № 3, 1962, 122—123-бет.

С. Бердіқұлов. Ғажайып дәптер.— Балдырған, 1962, № 9, 16—17-бет.

Ы. Дүйсембаев. Алғы сөз.— Кітапта: «Уақыт және әдебиет». А., ҚМКӨБ, 1962, 3—10-бет.

Б. Бисопанов. Мұхтар Әуезов футбол ойнаған.— Спорт, 1962, 20 октябрь, № 43.

Е. Книпович. Асыл азамат.— ҚӘ, 1962, 29 июнь.

Х. Ерғалиев. Кемеңгер жанның кескіні.— Жұлдыз, 1962, № 9, 136—141-бет.

З. Кедрин. Бәрі де менің есімде.— ҚӘ, 1962, 29 июнь.

Е. Ысмайылов. Биіктей бергің келеді.— ҚӘ, 1962, 28 сентябрь, № 39.

Н. Тихонов. Аяулы дос.— ҚӘ, 1962, 29 июль.

Б. Кенжебаев, С. Садырбаев. Замандастарымыз туралы роман.— СҚ, 1963, 9 март.

С. Әбілқайырова. М. Әуезов әңгімелері туралы бірер сөз.— Жұлдыз, 1963, № 6, 152—154-бет.

Ә. Кекілбаев. М. Әуезовтің музей-үйі.— Лениншіл жас, 1963, 30 ноябрь.

Д. Егізов. Мұхтар Әуезовтің музей-үйі.— Жетісу, 1963, 30 ноябрь.

Б. Сахариев. Жазушы жолының айғағы.— ҚӘ, 1964, 26 июль, № 26.

Б. Сатыбалдиев. Әуезовтің тұңғыш аудармасы.— ҚӘ, 1964, 26 июнь, № 26.

Б. Құлжанов. Алтай—Алматы сапары.—
ҚӘ, 1964, 31 июль, № 31.

Б. Сахариев. Чех саяхатшылары Мұхтар
музейінде.— Лениншіл жас, 1964, 28 июль, № 146.

Ә. Кекілбаев. Ұлы өмірдің іздері.— Жұлдыз,
1964, № 3, 123—130-бет.

Қ. Бадыров. Жастық қуаты.— Жұлдыз, 1964,
№ 5, 132—138-бет.

Б. Сахариев. Жарқын өмірдің іздері. Қа-
зақстан мектебі, 1964, № 10, 71—76-бет.

Сұлтанов Т. Мұхтар Әуезов және өзбек
әдебиеті.— Қазақ тілі, 1965, 2 апрель.

Нұрғалимов Р. М. Әуезовтің аяқталмаған
фантастикалық пьесасы.— Лениншіл жас,
1965, 15 октябрь;— Қазіргі роман және
М. Әуезовтің «Өскен өркені» — Кітапта: «Тіл және
әдебиет мәселелері». А., 1965, 152—160-
бет;— Қаһармандық жыры («Намыс гвар-
диясы спектаклі туралы»).— Лениншіл жас,
1965, 16 май.

М. Бөжеев. «Еңлік—Кебектің» нұсқау-
лары туралы.— Жұлдыз, 1965, № 6.

11. М. О. ӘУЕЗОВ ТУРАЛЫ ОРЫС ТІЛІНДЕ ШЫҚҚАН МАҚАЛАЛАР, ЗЕРТТЕУЛЕР

Кайыпназаров. Художественная литера-
тура в период социалистической ре-
конструкции.— Советская степь, 1930, № 284,
27 декабрь.

Акбол. Еңлік—Кебек.— Ауыл, 1930, № 603,
27 январь.

М. Воронцов. «Тунги сарин» в русской
драме.— Казправда, 1937, 10 марта, № 55.

Ю. Рудковский. Ночные раскаты.— Литера-
турный Казахстан, 1937, книга вторая, третья, 1937,
стр. 171, 172.

М. Ритман. «Отелло» в казахском акаде-
мическом театре драмы.— Литература и ис-
кусство Казахстана, 1939, № 6, стр. 71—76.

М. Джангалин. «Абай». — Казправда, 1940, 22 октября, № 245.

М. Киикбаев. «Айман — Шолпан». — Ленинский путь, 1940, 15 июня, № 135.

А. Дроздов. Писатели Казахстана. — Новый мир, 1941, № 1, стр. 214—222.

Н. Львов. О трагедии Абая. — В книге: «Абай», трагедия в 4-х актах. Госуд. изд. «Искусство». Москва — Ленинград, 1945, стр. 121—130.

К. Зелинский. Роман о казахской степи. — Литературная газета, 1946, 22 июня, № 26.

В. Жирмунский. Мухтар Ауэзов. «Абай». — Звезда, 1946, № 9, стр. 195—197.

Л. Климович. Роман об Абаяе. — Новый мир, 1946, № 6, стр. 178—181.

М. Ритман-Фетисов. Писатель — ученый. — Казправда, 1946, 5 марта, № 47.

П. Скосырев. «Абай». — Известия, 1946, 16 июня, № 166.

М. Сильченко. Роман о классике казахской литературы. — Большевик Казахстана, 1948, № 12, стр. 52—57.

З. Кедрина. «Абай». — Правда, 1948, 20 декабря, № 355.

В. Иванов. Роман о песне. — Литературная газета, 1948, 10 ноября, № 89, стр. 5.

А. Брагин. Книга о народе и его певце. — Казправда, 1948, 14 ноября, № 226.

С. Бородин. От «Агаш-аяка» до «Абая». — Казправда, 1949, 17 апреля, № 75.

Б. Вальбе. Роман о великом казахском поэте. — Звезда, 1949.

К. Владимиров. Исторический роман Мухтара Ауэзова. — Учительская газета, 1949, 14 мая, № 37.

Б. Галанов. Роман о великом поэте. — Огонек, 1949, № 5, стр. 24.

З. Кедрина. Торжество казахской литературы. — В книге: «Новые успехи советской литературы» Москва, Советский писатель, 1949, стр. 32—44.

И. Лизунова. Творческая победа Мухтара Ауэзова.— Ленинская смена, 1949, 24 марта, № 24.

Е. Минц. «Абай».— Правда Востока, 1949, № 89.

Ж. Сарсеков. Наша гордость.— Социалистическая Караганда, 1949, 19 апреля, № 75.

К. Сатпаев. Праздник казахской советской литературы.— Казправда, 1944, 13 апреля, № 72.

П. Скосырев. Новая казахская проза.— Известия, 1949, 18 мая, № 155.

П. Скосырев. Роман об Абае.— Комсомольская правда, 1949, 14 апреля, № 87.

Т. Культелеев. «Вопросы казахского обычного права в романе М. Ауэзова «Абай».— Вестник АН КазССР, 1950, № 9 (66). стр. 99—110.

У. Джакишев. Спектакль о великом казахском поэте.— Советская Киргизия, 1950, 20 июня, № 121.

И. Габдиров. К вопросу об изучении романа М. О. Ауэзова «Абай».— Ученые записки Каз. Гос. унив. 1950, т. XII, вып. 5 (язык и литература).

Ю. Либединский. Путь великого просветителя.— Литературная газета, 1951, 13 декабря.

З. Кедрина. Мухтар Ауэзов.— Москва, Советский писатель, 1951, стр. 224.

С. Кунанбаев. Спектакль «Абай».— Казахстан. Альманах художественной литературы, Алма-Ата, 1952, стр. 74—77.

Ю. Плашевский. О романе Мухтара Ауэзова «Путь Абая».— Большевик Казахстана, 1952, № 3, стр. 43—48.

М. Сильченко. «Новый роман об Абае».— Казправда, 1952, 2 фев.

Т. Ахтанов. На верном пути.— Советский Казахстан, 1953, № 10.

И. Шапкин. Мухтар Ауэзов.— Правда Южного Казахстана, 1955, 27 февраля, № 43.

— М. Каратаев. Первая казахская эпопея.— Казправда, 1956, 8 сентября.

— З. Ахметов, И. Дюсенбаев. Романы Мухтара Ауэзова об Абае.— Коммунист Казахстана, 1956, № 11, стр. 58—62.

К. Акбергенов. Наш земляк М. О. Ауэзов.— Прииртышская правда, 1957, 21 сентября, № 188.

— А. Алимжанов. Гордость казахской литературы.— Алма-Атинская правда, 1957, 1 октября, № 194.

А. Аскарбаева. Роман о поэте просветителе.— Прииртышская правда, 1957, 21 сентября, № 188.

Б. Байсакалов. Писатель-драматург и ученый.— Прииртышская правда, 1957, 28 сентября, № 193.

И. Габдиров. Роман М. Ауэзова «Путь Абая».— Ученые записки КазГУ, 1957, т. XXV, Каз. литература, стр. 35—41.

И. Дюсенбаев. Писатель и народ.— Октябрь, 1957, № 9, стр. 210—213.

Қ. Зелинский. Эпос казахской степи.— Огонек, 1957, № 39, стр. 25.

— М. Каратаев. Предисловие.— В книге: «Абай». Книга первая, Каз. Госуд. изд. худ. литературы, А., 1957, стр. 5—14.

— М. Каратаев. Первая казахская эпопея.— Новый мир, 1957, № 9, стр. 260—265.

Л. Кацурина. Выдающийся казахский писатель.— Туркменская искра, 1957, 28 сентября, № 230.

Е. Лизунова. Первая эпопея.— Советский Казахстан, 1957, № 3.

Е. Лизунова, И. Дюсенбаев. Мухтар Ауэзов к 60-летию.— Каз. Гос. изд. худ. литературы, А., 1957, 71 стр.

Е. Лизунова, И. Дюсенбаев. Высокое служение народу.— Советский Казахстан, 1957, № 9, стр. 107—116.

И. Малахов. Простой и скромный.— Прииртышская правда, 1957, 21 сентября, № 188.

С. Муканов. Крупнейший писатель Казахстана.— Известия, 1957, 28 сентября, № 231.

К. Нурмаханов. Большой творческий путь.— Алма-Атинская правда, 1957, 28 сентября, № 192.

М. С. Сильченко, Н. С. Смирнова. Творческий путь М. Ауэзова.— Алма-Ата, 1957, 36 стр.

М. Хасенова. Любимый учитель.— Прииртышская правда, 1957, 21 сентября, № 188.

Н. Шаукенбаева. «Айман—Шолпан».— Ленинская смена, 1958, 25 июня.

Нуркатов А. Мухтар Ауэзов.— Критико-библиографический очерк. (пер. с казахского Н. Ровинский). А., Каз. Гослитиздат, 1958, стр 130.

Вл. Мессман. Так пел Абай (опера «Абай». А. Жубанова и Л. Хамиди по либретто М. Ауэзова).— Ленинская смена, 1958, 17 апреля.

Э. Кедрина. Своей дорогой.— Вопросы литературы, 1958, № 7, стр. 45—63.

— М. Каратаев. Щедрый талант.— Вопросы литературы, 1958, № 10, стр. 155—162.

И. Андроников. Труд Ауэзова.— Культура и жизнь, 1959, № 8, стр. 39—41.

А. Бать. Эпопея народной жизни.— Труд, 1959, 23 апреля, № 94,

Б. Вальб. Абай продолжает путь.— Звезда, 1959, № 12, стр. 197—199.

В. Иванов. Роман о песне.— В книге: «М. О. Ауэзов. Сборник статей к его 60-летию». А., изд. АН КазССР, 1959, стр. 50—55.

— М. Каратаев. Мировое звучание казахской эпопеи.— Советский Казахстан, 1959, № 6, стр. 102—107.

Э. Кедрина. Эпопея казахского народа.— Советская Россия, 1959, 15 мая, № 112.

С. К. Кенесбаев. Развитие казахского литературного языка в советское время.— В книге: М. О. Ауэзов. Сборник статей к его «60-летию». А., Изд. АН КазССР, 1959, стр. 56—69.

Е. Лизунова. Подвиг писателя.— Казправда, 1959, 24 апреля, № 95.

И. Нечаев. Поэт и народ.— Гулистон, 1959, № 2, стр. 137—139.

К. Нурмаханов. Счастье художника.— Литературный Киргизстан, 1959, № 3, стр. 100—103.

З. Османов. Путь Абая.— Новый мир, 1959, стр. 118—224.

М. Сильченко. Высокое призвание.— Учитель Казахстана, 1959, 14 мая.

П. Скосырев. Певец казахского народа.— Советская культура, 1959, 23 апреля.

Х. Суюншалиев. Значительный труд о казахской советской литературе.— Алма-Атинская правда, 1959, 23 мая.

М. Фетисов. Эпопея об Абае и ее автор.— Алма-Атинская правда, 1959, 1 июля, № 128.

М. Фетисов. Абай в Париже.— Казправда, 1959, 7 июля, № 156.

Е. Шестакова. Ошущение простора.— Литературная газета, 1959, 5 марта, № 28.

Приветственные телеграммы: Айбека, А. Суркова, Арагона (из Парижа), Б. Кербабаева, В. Боркударова, В. Иванова, Г. Леонидзе, Г. Баширова, Дамдин Сурена (из Улан-Батора), Ден-То (из Пекина), Мао-Дун (из Пекина). К. Федина, Маршака, М. Ибрагимова, М. Турсун-заде, Н. Хикмета, Н. Бажана, Н. Тихонова, Н. Зарьян, П. Тычина, Ювен (из Урумчи).— В книге: М. О. Ауэзов. Сборник статей к его шестидесятилетию, А., 1959.

Г. Сметанников. Памятник вечной славы.— Алма-Атинская правда, 1960, 13 ноября, № 225.

А. Нуркатов. Мухтар Ауэзов.— Очерк истории казахской советской литературы. Москва Изд. АН СССР, 1960, стр. 398—440.

А. Нуркатов. Мухтар Ауэзов.— «Знание», 1960, 31 стр. (Серия 6, Литература и искусство 10). 1960.

А. Нуркатов. Мухтар Ауэзов.— Москва, 1960, стр. 30.

Е. Лизунова. Мир больших мыслей.— Каз- правда, 1960. 5 января, № 3.

Зарница

П. Косенко. Народная драма.— Казправда, 1960, 30 ноября, № 28. ✓

З. Кедрина. Эпопея народной жизни.— В книге: «З. Кедрина. «Из живого источника». Советский писатель. Москва, 1960. стр. 334—374.

— М. Каратаев. Путь к подвигу.— В книге: «Казахская литература». Москва, 1960, стр. 115—147.

К. Федин. Соратник.— Литературная газета, 1961, 29 июня, 74.

Н. Погодин. Последнее прости.— Литературная газета, 1961, 29 июня, № 77.

А. Нуркатов. Великий писатель земли казахской.— Учитель Казахстана, 1961, 6 июля.

К. Мухамеджанов. «Зарницы».— Советская культура, 1961, 14 января, № 6.

З. Мамытбеков. Академик М. О. Ауэзов о «Манасе».— Советская Киргизия, 1961, 22 февраля, № 44. ✓

Е. Лизунова. Он будет жить в памяти народа.— Простор, 1961, № 9. стр. 92—93.

З. Кедрина. Единство мысли.— Вопросы литературы, 1961, № 1, стр. 214—218. ✓

К. Зелинский. На вершине.— Литературная газета, 1961, 29 июня, № 77.

— Т. Алимкулов. Книга исследователя и художника.— Дружба народов, 1961, № 3, стр. 246—250. ✓

Б. Невская. Салем от Абая. Зарубежная критика о казахской литературе.— Простор, 1962; № 8, стр. 103—109.

И. Габдиров.— Главы о главном.— Казправда, 1962, 28 сентября, № 22.

— Т. Алимкулов. Человек любил жизнь.— Простор, 1962, № 9, стр. 102—106.

И. Габдиров. О повести Ауэзова «Выстрел на перевале».— Простор, 1963, № 2, стр. 105—107. ✓

З. Кедрина. Главное человек.— Дружба народов, 1963, № 3, стр. 246—262.

Е. Лизунова. Прошлое, современное, будущее.— Казправда, 1963, 15 января, № 12 (11—53).

Рез. на книгу Мамытбеков

Рез. на книгу Мамытбеков

Л. Ауэзова. Литературно-мемориальный музей М. Ауэзова.— Вопросы литературы, 1963, № 10, стр. 250.

Н. Бабошин. Здесь жил добрый человек.— Ленинская смена, 1963, 28 декабря.

Р. Камысов. Последний роман Мухтара Ауэзова.— Огни Алатау, 1963, 29 ноября.

З. Танхимович. В доме бессмертного Мухтара.— Дружба народов, 1964, № 3, стр. 268—273.

З. Кедрина. Творческий подвиг.— Дружба народов, 1964, № 4, стр. 240—258.

Л. Иванова. Страница мудрой жизни.— Огонек, 1964, № 26, июнь, стр. 15.

Ю. Удалов. Свежий ветер.— Ленинская смена, 1964, 9 июля, № 133.

А. Брагин. О Мухтаре Ауэзове.— В книге: «У истока реки». Издательство «Жазушы», 1964. стр. 215—230.

Е. В. Лизунова. Современный казахский роман. А., 1964, 249—255 стр.

МАЗМҰНЫ

1. М. О. Әуезов туралы	3
Көрсеткішті құрастыруға пайдаланылған газеттер мен журналдар	23
Қысқартып алынған сөздер	24
2. Повестер, әңгімелер, очерктер	25
3. Романдар	31
а) «Абай» және «Абай жолының» тараулары, үзінділері	31
ә) «Абай» және «Абай жолының» кітаптай шыққандары	32
б) «Абай» және «Абай жолының» орыс тілінде жарияланған тараулары, үзінділері	33
в) «Абай» және «Абай жолының» орыс тілінде кітаптай шыққандары	34
г) «Абай» және «Абай жолының» СССР халықтары тілінде жарияланғандары	35
д) «Абай» және «Абай жолының» шет тілдерде жарияланғандары	38
е) «Өскен өркеннің» тараудай және кітаптай шыққандары	39
4. Пьесалары, либреттолар, сценарийлер	40
5. М. О. Әуезовтің аудармалары	42
6. М. О. Әуезовтің қазақ тілінде жарияланған мақалалары, зерттеулері	42
7. М. О. Әуезовтің орыс тілінде шыққан мақалалары, зерттеулері	52
8. М. О. Әуезов жариялаған оқулықтар, хрестоматиялар, әдеби нұсқалар	59
9. М. О. Әуезовтің қатысуымен шыққан кітаптар	60
10. М. О. Әуезов туралы қазақ тілінде жарияланған мақалалар, зерттеулер	62
11. М. О. Әуезов туралы орыс тілінде шыққан мақалалар, зерттеулер	67

М. Божеев.

**Библиографический
указатель
по творчеству
Ш. О. Ауэзова**

(на казахском языке)

Художник *А. Гурьев.*
Редактор *С. Жумабаева.*
Худож. редактор *М. Палаткин.*
Техн. редактор *А. Мухамеджанов.*
Корректор *Т. Махмутова.*

Сдано в набор 25/VI 1966 г. Подписано к печати
8/IX-1966 г. Формат бум. 84×108¹/₃₂. Печ. л. —
2,375 (3,89). Уч.-изд. л. 3,54. УГ06682. Тираж 4200 экз.

Цена 14 коп.

г. Алма-Ата, издательство «Мектеп», ул. Карла
Маркса, 99а. Издат. № 72.

Полиграфкомбинат Главполиграфпрома Государ-
ственного комитета Совета Министров КазССР
по печати г. Алма-Ата, ул. Пастера, 39.
Заказ № 1492.